

2005-2007

Programmabegroting 2006

Pijlers 2005-2007

1. Inleiding

Beoogd wordt om op een drietal terreinen ("pijlers") incidentele extra inspanningen te doen in de periode 2005-2007, waarbij moet worden gedacht aan een totaalbedrag 4 mln. euro. Deze beoogde incidentele extra inspanning zal worden gedekt uit de reserve strategische en ontwikkelingsprojecten. Daartoe is in deze reserve een "oormerk" vastgelegd. In de komende jaren wordt deze reserve jaarlijks gevoed met naar verwachting circa € 1,5 mln. rentebaten.

Met deze voorstellen wordt vormgegeven aan de programmering en benutting van deze reserve voor de periode 2005-2007 met de nadruk op 2006. Tevens zal nadere invulling worden gegeven aan de extra aandacht die voor het stedelijk gebied gewenst is.

Het betreft de pijlers:

- Planologie en ruimtelijke ontwikkeling
- Economische impuls
- Andere Overheid.

In de paragrafen hierna zijn de pijlers uitgewerkt. De daadwerkelijke onttrekkingen aan de reserve worden via begrotingswijzigingen voorgelegd aan PS. Deze voorstellen zijn als focus samengevoegd en niet integraal doorverwerkt in de rest van de programmabegroting.

De prioritering van de verschillende projecten is aangegeven in de eerste kolom in onderstaande tabel. Periodiek zal over de voortgang van de pijlers worden gerapporteerd (als onderdeel van de reguliere P&C cyclus). Daarbij zullen concrete projectvoorstellen telkens worden voorgelegd aan GS.

Pijler	Prioritering (* 1000 euro)
Economische impuls	1.000
Ruimtelijke ontwikkelingen	1.500
Andere overheid	1.500
Totaal	4.000

2. Economische impuls

De reden om tot een pijler “Economische Impuls” te besluiten, ligt onder meer in de onderkenning dat binnen afzienbare termijn het huidige Europees programma afloopt zonder dat er nog duidelijk zicht op is wanneer Flevoland zal kunnen profiteren van de nieuwe ronde waarin de Europese Structuurfondsen binnen Nederland ingezet zullen kunnen worden. Kortom, de komende tijd komen we – zonder extra inzet – tot een economisch gezien ongewenste luwte-periode. Extra impulsen worden nodig geacht om die periode te overbruggen, en om de economische dynamiek en vliegwielwerking die met de eerste twee EPD’en zijn aangezwengeld, gaande te houden.

In het onderstaande treft U de voorstellen aan ter invulling van de “Economische Impuls”-pijler. Gekozen is voor een duidelijke prioriteitsstelling en een programmatische benadering, bestaande uit een drietal “luiken” cq. thema’s waarmee speerpunten en prioriteiten tot uitdrukking worden gebracht. Dit is conform het GS besluit om tot inperking van thema’s cq. speerpunten te komen. Per luik cq. thema worden bijbehorende actielijnen aangegeven.

De keuze van speerpunten is enerzijds gebaseerd op de prioriteiten van het lopend Europees Programma (met name prioriteit 3: MKB en Innovatie) en op de speerpunten van het provinciaal economisch ontwikkelingsbeleid (REOF) en anderzijds op externe factoren waarmee thans rekening gehouden dient te worden cq. waarop ingespeeld moet worden.

Bij de in dit kader te entameren activiteiten zal steeds nadrukkelijk bezien worden of nog een link te leggen is met en gebruik te maken van het resterend budget in met name prioriteit 3 van het EPD. Zoals EU-budget om cofinanciering vraagt, is er ook maximaal naar te streven dat het provinciale budget van deze “Economische Impuls” als hefboom gaat fungeren om andere financieringsbronnen in stelling en tot benutting te brengen.

Voor wat die externe omgeving betreft wordt met name bedoeld op enerzijds het in voorbereiding zijnde Noordvleugel-programma rond innovatie (€ 7 à 10 mln., op jaarbasis), in het kader van Pieken in de Delta (het kernbeleidsdocument van het Ministerie van Economische Zaken), en anderzijds de nieuwe ronde Europese Structuurfondsgelden in de periode 2007 – 2013. Hierop dient nu reeds voorgesorteerd te worden.

Steeds is daarbij een robuustheidstoets gehanteerd waarbij bezien is in hoeverre specifieke actielijnen zullen kunnen bijdragen aan het hoofdoel: een betere woon-werk balans en een duurzame economie, en in het verlengde daarvan: duurzame (toekomstbestendige) werkgelegenheid dankzij een betere concurrentiepositie van een vitaal Flevolands bedrijfsleven.

In eerste instantie waren meer speerpunten cq. thema’s geprogrammeerd en waren in het verlengde daarvan projecten cq. claims geïnventariseerd ten bedrage van ca. € 1,5 mln. (zie bijlage). Op basis van een stringente nadere prioritering is, zoals gezegd, het aantal speerpunten cq. thema’s tot drie teruggebracht en is dat pakket tot een totaal benodigd bedrag van € 1 mln. teruggebracht.

De volgende thema’s cq. speerpunten worden voorgesteld waarbij de bedragen per jaar slechts indicatief zijn (bedragen x € 1.000):

Thema/Speerpunt	2005	2006	2007	totaal
1. Innovatie Initiatief Flevoland	65	350	210	625
2. Internationaliserings Impuls MKB	10	195	120	325
3. Stimulans Agro sectorstructuur	--	50	---	50
Totaal	75	595	330	1.000

In het onderstaande wordt per thema/speerpunt een toelichting gegeven op hetgeen we ermee willen bereiken en op wat we er voor gaan doen alsmede op wat het gaat kosten.

Volledigheidshalve zij benadrukt dat dit “economische Impuls”-programma natuurlijk niet gezien mag worden als een soort mini-EPD. Daarvoor is de omvang ervan in vergelijking tot het EPD veel te beperkt. Het moet daarom niet als een investeringsprogramma gezien worden maar als een katalysator-programma. Vandaar ook de benaming “Economische Impuls”. Het budget van dit programma is in het verlengde hiervan vooral als procesgeld te zien waarmee partijen gestimuleerd en gefaciliteerd kunnen en moeten worden om tot echte, grotere (investerings-)projecten te komen.

2.1 Innovatie Initiatief Flevoland

A. Wat willen we bereiken

De provincie streeft naar een duurzame werkgelegenheid, i.c. het behoud van bestaande banen en het scheppen van nieuwe banen, alsmede het versterken van het concurrerend vermogen van Flevolandse bedrijven en daarmee de concurrentiepositie van het Flevolandse bedrijfsleven.

Innovatie blijkt in alle internationale studies een sleutelfactor te zijn voor economische groei. Innovatie is essentieel voor het concurrerend vermogen van het bedrijfsleven. In het licht van de opkomst van landen als China en India en ook van de uitbreiding van de EU naar het oosten is innovatie meer dan ooit een vereiste voor het vitaal houden van de Nederlandse en dus ook Flevolandse economie. De landen van de Europese Unie hebben enige tijd geleden op dit punt de Lissabon-strategie vastgesteld en ambitieuze doelen gesteld die ook de inzet van regionale overheden vergen. Middels innovatie zullen bestaande banen behouden kunnen blijven en nieuwe banen kunnen worden geschapen. Innovatie is een randvoorwaarde voor duurzame werkgelegenheid. Daartoe is zowel in te zetten op innovatiestimulering in zgn. "traditionele" sectoren (met name de metaal- en de kunststofbranche als ook de logistieke sector) als op uitbouw van nieuwe technologieclusters zoals de ICT sector, de life sciences sector en het cluster medische technologie. Het komen tot nieuwe productiemethoden en nieuwe producten zijn daarbij doelen. Het verbinden van hoogwaardige basistechnologieën met nieuwe toepassingsgebieden biedt nieuwe kansen. Door de toenemende specialisatie wordt samenwerking daarbij steeds belangrijker (co-development; co-design; co-makership). Het bij elkaar brengen van de juiste partijen is derhalve in dit verband een cruciale succesfactor. Het creëren van netwerken en het volgen van een clusteraanpak ("clustering") is veelal onontbeerlijk daartoe. Het regionaal niveau is daartoe het meest vruchtbare interventieniveau. Flevoland, als jong gebied, ontbeert nog op vele vlakken dergelijke netwerken. Ook is Flevoland niet of nauwelijks aangehaakt op netwerken in omliggende gebieden. Innovatie moet deels op hogere schaalniveaus dan alleen Flevoland worden opgepakt.

Bij veel van de nieuwe ontwikkelingen is een adequate datacommunicatie-infrastructuur onontbeerlijk; een geavanceerde breedbandige ontsluiting van Flevoland is essentieel. Door daarbij voorop te lopen zou Flevoland zich gunstig profileren en positioneren voor innovatieve ondernemingen en kennisintensieve activiteiten. Ontwikkelingen op breedband-gebied gaan zo snel dat ervoor gewaakt moet worden dat Flevoland zelfs achterstanden zou kunnen gaan oplopen.

B. Wat gaan we daarvoor doen

Voorgesteld wordt om een extra impuls te geven ter stimulering van innovatie, samenhangend te lanceren als "Innovatie Initiatief Flevoland". Dit programmatische initiatief zal bestaan uit een aantal deelprojecten.

Zo zullen projecten worden geïnitieerd om tot continuering maar vooral ook verbreding en verdieping te komen van de bestaande clusteraanpakken rond ICT (inclusief geomatica), life sciences en medische technologie. De betreffende netwerken – met bedrijven, kennisinstellingen, intermediaire instanties en gemeenten - zullen gericht worden geïntensiveerd. Dit zal op dusdanige wijze invulling worden gegeven dat Flevoland in breder verband wordt gepositioneerd.

Eenzijds, in het kader van het Pieken in de Delta-beleid van het departement van EZ, voor het aankomende Noordvleugel-programma rond innovatie (waar ICT en Life Sciences als speerpunten zijn gekozen, met medische technologie als een verbindend element). Het Noordvleugel-programma zal een stimuleringsbudget van € 7 a 10 mln. per jaar vanuit EZ omvatten, waarbij EZ als voorwaarde stelt dat Noordvleugel-partijen tweederde van de kosten van projecten zullen dragen. Flevoland zal dus tijdig zijn specifieke sterkten ("assets") in kaart gebracht moeten hebben, zijn kansen geïdentificeerd moeten hebben en projecten cq. subsidieaanvragen ontwikkeld moeten hebben. Kortom, er moet nu voorgesorteerd worden door Flevoland. Daarbij is zeker ook voort te borduren op projecten en activiteiten die in de afgelopen jaren vanuit het EPD zijn gestimuleerd, en is tevens ook nog zoveel mogelijk gebruik te maken van de resterende gelden die in prioriteit 3 van het lopend EPD beschikbaar zijn.

Anderzijds wordt beoogd om Flevolandse bedrijven en kennisinstellingen effectief op de Pieken in de Delta-initiatieven van Landsdeel Oost aan te haken: de Health Valley- en Technology Valley-programma's die ook als kennisoverdracht en -uitwisselingsprocessen zijn georganiseerd en gericht zijn op versterking van het innovatief en concurrerend vermogen van bedrijven en kennisinstellingen en op product- en procesinnovaties via creatie van nieuwe netwerken en allianties. Het Ministerie van EZ ondersteunt deze Valley-programma's van Landsdeel Oost financieel, en verwelkomt participatie vanuit andere regio's cq. landsdelen. Landsdeel Oost staat ook positief tegenover samenwerking met Flevolandse partijen.

Activiteiten zullen worden ontplooid om - op het gebied van ICT, Life Sciences en Medische Technologie - kennisintensieve instellingen en bedrijven naar Flevoland te acquireren die op hun beurt versterkend kunnen werken op de positionering van Almere als ICT stad en als stad die voorop loopt bij toepassingen van Medische Technologie in de

zorgsector (Innomere) en van Lelystad als Life Sciences stad. De life sciences-insteek is zeker ook bedoeld als verankeringsactiviteit gericht op de Flevolandse onderdelen van WUR (t.w. de Animal Sciences Group) alsmede als stimulering van spin-offs van die WUR-onderdelen in Flevoland.

Voorts zal in het kader van het Innovatie Initiatief Flevoland continuering in 2007 veilig gesteld kunnen worden van het zgn. clustercoördinatorproject bij de OMFL dat met name op de metaal- en de composieten (=kunststoffen) industrie is gericht, daar waar het thans lopende EPD project eind 2006, begin 2007 zal aflopen. Dit project beoogt structuurversterking binnen genoemde branches tot stand te brengen in de vorm van nieuwe samenwerkingsverbanden rond nieuwe productideeën.

Tevens zal een project worden geïnitieerd dat erop gericht zal zijn om de huidige water-gerichte activiteiten bij Flevolandse bedrijven (m.n. ook op het Geomatica Business Park - GBP) en kennisinstellingen (RIZA, CAH) meer op elkaar af te stemmen, synergieën ertussen te realiseren, en extern buiten Flevoland te profileren, in een "Water Cluster Flevoland". Hiermee is ook, defensief en offensief, in te spelen op het besluit van het Rijk om in Nederland tot een Delta Instituut rond het thema "water" te komen. Het is van belang het RIZA in dat licht stevig te positioneren en te verankeren, en de economische spin-off van het RIZA te versterken. Tevens wordt ingespeeld op de kansen die het recent geëntameerde business-cluster "water" binnen de groep GBP-bedrijven bieden.

Bij de te initiëren clusterprojecten zullen steeds, daar waar opportuun, zgn. "kennisdragers" cq. vertegenwoordigers van kennisinstellingen worden betrokken: professoren van universiteiten, lectoren van HBO instellingen, etc.. Bedoeling is kenniscentra dan wel personen uit de wereld van onderzoek en wetenschap te binden, ook als aanjager en bruggenbouwer, die een helicopter view bezitten en – vanuit gevoel voor ondernemen en vanuit overzicht over de meest actuele ontwikkelingen in de wereld van het (academisch en toegepast) onderzoek - een effectieve link kunnen leggen tussen de wereld van het bedrijfsleven en die van de kenniswereld. Elders in Nederland wordt inmiddels in dit verband gesproken van "vuurtorenwachters"

Om Flevolandse bedrijven en kennisinstellingen adequaat van bovengenoemde kansen te doen profiteren, is het van belang om in de te initiëren Flevolandse clusterprojecten partijen tot definiëring van eigen sterkten en gezamenlijke doelen te brengen en in het verlengde daarvan tot definiëring van hetgeen Flevoland met cq. via Noordvleugel- en Landsdeel Oost-partners wil proberen te realiseren. Daarnaast is het van groot belang dat in bedoelde clusterprojecten gezamenlijke voorstellen cq. subsidieaanvragen voor vervolprojecten tot stand worden gebracht. Deze insteek beoogt Flevoland bovendien tijdig voor te doen sorteren, met robuuste en uitgewerkte projecten, op het voorziene cq. beoogde Landsdeel West-programma voor de nieuwe ronde EU-gelden (Europese Structuurfondsen 2007 – 2013).

Een project zal voorts worden geëntameerd om een creatieve impuls aan de Flevolandse maakindustrie te geven, met als doel tot doorbraak-innovaties te komen. Hiertoe zal een koppeling worden gelegd tussen de creatieve sector in Flevoland (en eventueel daarbuiten) en de Flevolandse maakindustrie. Tot bedoelde creatieve sector rekenen wij in ieder geval industriële ontwerpers, marketingbureaus (branding), de multimediasector en concept consultants maar ook wellicht exponenten van de kunstwereld. Beoogd worden nieuwe productideeën te genereren maar ook nieuwe marketingstrategieën (incl. andere verpakking). Syntens, de vooruitgeschoven post van het departement van EZ in de regio's, heeft inmiddels aan de provincie Flevoland doen weten dat zij deze lijn ook van belang vindt en bij de uitvoering daarvan een rol te willen en kunnen spelen.

Daar waar mogelijk zal een belangrijke rol in de uitvoering van bovengenoemde projectlijnen aan de OMFL worden gegeven.

Tenslotte moet binnen het "Innovatie Initiatief Flevoland" veilig worden gesteld dat de inmiddels reeds in gang gezette initiatieven rond breedband in de provincie slagvaardig doorgezet en afgemaakt kunnen worden. Hiertoe zullen onder meer activiteiten worden ontplooid die deels met vraagbundeling te maken zullen hebben en deels met het oplossen van knelpunten in de breedband infrastructuur zelf binnen Flevoland. Op basis van ervaringen elders in Nederland is inmiddels duidelijk gebleken dat overheden een rol te spelen hebben met het wegnemen van marktperfecties en het versnellen van marktontwikkelingen. Op het gebied van vraagbundeling is de laatste jaren in Nederland gebleken dat initiatieven het effectiefst kunnen aangrijpen bij vraarticulering en –bundeling aan de zijde van publieke en semipublieke partijen, en dat de breedbandinfrastructuur het best van daaruit verder binnen regio's en gemeenten uit te leggen zijn.

Samenvattend gaat het om de volgende projecten cq. actielijnen:

- * Stimuleringsprojecten gericht op versterking van de positie van de ICT sector, de Life sciences sector en de sector Medische Technologie via o.m. netwerk- en clustervorming, bedoeld om sterke Flevolandse allianties te vormen, en robuuste subsidievoorstellen ter voorsortering op het Noordvleugel Innovatie-programma;

- * Intensivering acquisitie-activiteiten gericht op bijzondere bedrijven en kennisinstellingen op het gebied van ICT, Life Sciences en Medische Technologie;
- * Project(en) gericht op aanhaken Flevoland op Food- en Health Valley projecten van Landsdeel Oost, middels vorming van Flevolandse allianties en ontwikkeling robuuste Flevolandse inbreng, teneinde uiteindelijk provinciegrensoverschrijdende samenwerkingsverbanden te realiseren;
- * Continuëring, in 2007, van het EPD project "clustercoördinator" van de OMFL, gericht op de maakindustrie (m.n. metaalbranche en composietenbranche; resultaat: structuurversterking branches op gebied van gezamenlijke innovatie, scholing, toelevering & uitbesteding, milieuzorg, etc.);
- * Project "Innovatie & Creativiteit" gericht op koppeling van creatieve sector aan m.n. de maakindustrie;
- * Project "Vuurtorenwachters ": koppeling kenniscentra cq. professoren aan bedrijven in speerpuntclusters;
- * Project "Water Cluster Flevoland" gericht op synergie tussen (resultaat: structurele samenwerkingsrelaties) en versterking van RIZA, CAH, GBP-bedrijven en andere water-geörienteerde bedrijven in Flevoland;
- * Project "Flevoland-breed Breedband" (resultaat: versnelde uitrol breedband en optimale afstemming tussen gemeenten).

2.2 Internationaliserings Impuls MKB

A. Wat willen we bereiken

De provincie streeft naar een situatie dat het MKB in Flevoland zich meer bewust wordt van en beter geïnformeerd is over de kansen en mogelijkheden die export en internationalisering bieden alsmede over het belang daarvan voor de economische en de welvaartsontwikkeling van Nederland. De provincie ziet dit uitdrukkelijk tegen de achtergrond van enerzijds de uitbreiding van de EU naar het oosten als de opkomst van economische grootmachten in Azië.

Daarnaast beoogt de provincie, meer specifiek en mede gelet de enorme groei van de Chinese economie, de reeds bestaande economische relaties met de provincies Zhejiang uit te bouwen.

Nederland is een van de meest open, exportafhankelijke economieën ter wereld. De globaliseringstrend biedt om die reden voor Nederland en dus voor Flevoland extra grote kansen maar brengt ook extra grote bedreigingen met zich mee. Gelet op het rijksbeleid dat in wezen, met haar nadruk op kostenbeheersing (loonmatiging) en bezuinigingen, op een exportscenario is gebaseerd, biedt de binnenlandse markt nauwelijks groeikansen voor het Flevolandse bedrijfsleven. Het macrobeleid van de Nederlandse overheid dwingt het Flevolandse bedrijfsleven zijn expansie over de grens te zoeken en zijn vitaliteit veilig te stellen in de internationale arena. Veel van de gewenste en noodzakelijke banengroei in het Flevolandse bedrijfsleven zal dus in het buitenland met export verdiend cq. gegenereerd moeten worden. Het Flevolandse bedrijfsleven wordt gedomineerd door het MKB; internationalisering is binnen cq. voor het MKB een grote uitdaging. Veel Flevolandse MKB bedrijven zijn op min of meer adhoc basis en in nog beperkte mate actief met export. Het aantal Flevolandse bedrijven dat echt systematisch, structureel en strategisch met export en internationalisering bezig is, is nog (heel) beperkt. Hier is nog een wereld te winnen. De Kamer van Koophandel Flevoland en het WTC Almere/Flevoland doen veel goed werk maar blijven vooralsnog toch ook wat kwetsbaar vanwege hun schaal. Het lopende EPD-project "Internationalisering", wat om die reden een steun in de rug voor de KvK en het WTC beoogt te zijn, loopt in 2006 af.

Middelen zijn ook nodig om de bestaande doch prille economische relatie met de Chinese provincie Zhejiang nadere invulling en follow-up te geven, en daar concrete(re) resultaten uit te halen. Gelet op de huidige enorme groei van de Chinese economie en de voorspelde voortzetting daarvan, is het van strategisch belang daar actief op in te haken. Het Ministerie van Buitenlandse Zaken heeft al wat langer geleden daarop sterk aangedrongen richting Flevoland.

Een verdere doelstelling is om het bewustzijn onder het Flevolandse MKB van het belang en de kansen van internationale dwz. grensoverschrijdende technologie- en innovatiesamenwerking te bevorderen, en ook concrete inspanningen daartoe te faciliteren. De toenemende specialisatie dwingt steeds meer tot samenwerking, ook in internationaal verband. Internationale samenwerking rond innovatie kan veelal ook bij de commercialisering op internationale schaal ten nutte zijn.

B. Wat gaan we daarvoor doen

Voorgesteld wordt het "Economische Impuls"-programma te gebruiken om de beweging die met bedoeld EPD-project "Internationalisering" is ingezet, zolang mogelijk vast te houden en uit te bouwen, en in ieder geval in 2007 stevig door te vertalen. Ook de KvK wil in principe intensiever inzetten op dit thema, in nauwe samenwerking met het WTC, maar heeft externe (financiële) ondersteuning om die ambitie adequaat gestalte te kunnen geven. Bepleit wordt om een krachtige "Internationaliserings Impuls MKB" te lanceren.

Het gaat hierbij om een aantal actielijnen:

- a) bewustmaking en mobilisering van het Flevoland's MKB rond het thema "internationalisering" en het thema "export",
- b) gerichte en specifieke informatieverstrekking over relevante thema's (landeninfo en info over onderwerpen als exportkredietverzekering, douaneregelgeving, produktaansprakelijkheid),
- c) "web-based" activiteiten, events in Flevoland en uitgaande handelsmissies voor concrete business-to-business matchmaking. Het creëren van netwerkgelegenheden voor het uitwisselen van exportervaringen en presenteren van "best practices" vormen daarbij een nuttige aanvulling.

Een zeer interessante kans voor internationale business-to-business matching dient zich aan in de vorm van de mogelijkheid om aan te haken cq. in te spelen op het vervolg op Intertech.

Intertech was oorspronkelijk een formule van de Europese commissie om internationalisering en internationale samenwerking te bevorderen. Daartoe bestond toen een Europese subsidieregeling. Enige jaren geleden heeft Noordoost Engeland in dat kader concrete initiatieven ontplooid, en gedurende enkele jaren succesvolle business-to-business events georganiseerd. Daar Flevoland al veel langer een vrij nauwe relatie met deze regio rond Newcastle en Durham had, heeft Flevoland daarin nauw en succesvol geparticipeerd.

Thans is dus, zoals gezegd, een vervolg-initiatief ontstaan op deze Intertech events. In dit kader wordt beoogd om meerdere keren per jaar, op verschillende plaatsen in Europa, grotere en kleinere (speerpunt-specifieke) matchmaking events te organiseren. Hierbij staat een intensieve en gerichte voorbereiding centraal. Partijen vanuit Noordoost Engeland hebben hiertoe het initiatief genomen, en hebben vanuit de historische banden met Flevoland aan ons voorgesteld een vooraanstaande meeopprogrammerende en meesturende rol te vervullen (vanuit een soort Raad van Advies rol). Voorgesteld wordt om in ieder geval als Flevoland te participeren in bedoelde events in het buitenland maar bovendien de komende tweeënhalf jaar, tot en met 2007, 2 maal zelf als gastregio op te treden, nl. een keer voor een wat breder, algemener business-to-business event en een keer voor een meer kleinschalig, speerpunt-gericht matchmaking event, voor zover dat laatste aansluit op een of meerdere sterke punten van Flevoland. Ervan uitgaande dat aan een effectieve PR strategie invulling wordt gegeven, kan een dergelijk gastheerschap van Flevoland ons internationaal profileren en binnen Flevoland een extra mobiliseringsimpuls ("export drive") richting ons MKB opleveren. Voorgesteld wordt om een leidende rol bij de uitvoering van deze actielijnen te leggen bij de KvK en het WTC.

Daarnaast stellen wij voor de OMFL op te dragen en via een aanvullende gerichte projectbijdrage in de gelegenheid te stellen om, in samenwerking met de Flevolandse vestiging van Syntens en met het Commissariaat voor Buitenlandse Investerings in Nederland (CBIN, onderdeel van EZ) grensoverschrijdende technologie- en innovatiesamenwerking te initiëren en te faciliteren tussen Flevolandse en buitenlandse bedrijven en kennisinstellingen. Beoogd wordt een dergelijke aanpak gericht vorm te geven als voorportaal (kweekvijver) tot gezamenlijke R&D samenwerkingsprojecten in kaders als het Zevende Kader-programma en het nieuwe kaderprogramma voor Concurrentie en Ontwikkeling van de EU alsmede het Eureka Initiatief.

De beoogde inspanningen van de OMFL in deze kunnen deels gestalte krijgen in het hierboven genoemde vervolg op Intertech.

In ieder geval bestaat het voornemen concrete targets in deze mee te geven aan de OMFL. Ook zal de OMFL worden verzocht om inspanningen in deze sfeer nadrukkelijk strategisch te koppelen met cq. af te stemmen op haar acquisitie-gerichte activiteiten daar technologie-samenwerking steeds vaker een voorstation blijkt te zijn van investeringen in fysieke vestiging.

Met Syntens is over een en ander gesproken. Syntens heeft duidelijk aangegeven geen structurele rol te kunnen vervullen langs deze lijnen, gelet op de missie en spelregels die het departement van EZ aan Syntens heeft opgelegd. Syntens zou het toejuichen indien de OMFL in deze een rol te spelen krijgt, en zegt wel kans te zien in adhoc gevallen beperkte ondersteuning te kunnen geven.

Samenvattend gaat het om de volgende projecten cq. actielijnen:

- * Continuëring van het EPD –project "Internationalisering" van KvK en WTC Almere/Flevoland, in periode eind 2006 t/m eind 2007;
- * Participatie in het Intertech-programma, in de vorm van stimulering deelname Flevolandse bedrijven in grensoverschrijdende business-to-business matchmaking, deelname aan buitenlandse matchmaking events, en organisatie van 1 groot breed-gericht en 1 kleiner speerpunt-gericht event in Flevoland;
- * Project "Internationale Technologische Samenwerking" gericht op bedrijven en kennisinstellingen, door OMFL en in samenwerking met Syntens en CBIN/EZ;
- * Activiteiten ter verbreding/verdieping economische relatie Zhejiang (China).

Beoogd resultaat: significante verhoging van het percentage MKB bedrijven dat exporteert, toename exportvolume tot minimaal het landelijke gemiddelde, en totstandbrenging van 5 à 7 samenwerkingsrelaties m.b.t. grensoverschrijdende innovatie.

2.3. Stimulans Agro Sectorstructuur

A. Wat willen we bereiken

De provincie streeft naar versterking van de economische structuur van de landbouwsector in Flevoland, op het gebied van ver- en bewerking, markt- en productinnovatie, ketenvorming en clustering.

De landbouw staat ook in Flevoland als economische sector onder druk. Binnen Nederland is de Flevolandse landbouw, als primaire sector, op zichzelf relatief concurrerend. In termen van het functioneren van de Flevolandse landbouw binnen een breder agro-complex moet evenwel worden vastgesteld dat hier sprake is van structuurzwakten: veel ver- en bewerkingsactiviteiten worden buiten Flevoland verricht. De economische bijdrage en het werkgelegenheidsperspectief van de Flevolandse landbouwsector zou gunstiger kunnen zijn indien zij meer ingebed zou geraken in ketenstructuren en clusters gericht op verticale integratie. Het meer inzetten op hoog-renderende marktgewassen en het toepassen van (andere) nieuwe marktbenaderingen zouden daaraan eveneens een bijdrage kunnen leveren. Een systeembenadering zou nieuwe impulsen kunnen bieden. Aanzetten daartoe zijn in het eerste EPD gegeven maar door omstandigheden tijdens de looptijd van het tweede EPD in de marge terecht gekomen. Vastgesteld moet worden dat de afgelopen jaren veel aan verduurzaming van de landbouw is gedaan en ook aan voedselveiligheid (certificeringsprojecten) maar dat minder initiatieven naar voren zijn gekomen die op economische structuurversterking van het agro-cluster gericht waren zoals ver- en bewerking, markt- en productinnovatie, ketenvorming en clustering. Een extra impuls hiertoe zal de economische bijdrage van de landbouw aan de regionale economie kunnen versterken.

B. Wat gaan we daarvoor doen

Wij stellen voor om een extra inspanning te leveren om tot versterking van de economische structuur van het agro-cluster te komen. Ons voornemen is om een dergelijke impuls vorm te geven door uitdrukkelijk ervaren en gespecialiseerde procesmanagers in te huren en die opdracht te geven initiatiefrijke marktpartijen en ondernemende kennisdragers (in/uit WUR?!) van buiten Flevoland te koppelen aan innovatiegerichte en ondernemende vertegenwoordigers van de primaire sector in Flevoland. Vanzelfsprekend zullen ver- en bewerkende bedrijven in Flevoland betrokken worden als ook het georganiseerd bedrijfsleven. Bedoelde partijen zullen nadrukkelijk uitgedaagd worden om met nieuwe ondernemersinitiatieven te komen en daarbij ook te kijken naar hetgeen elders in Nederland en in het buitenland wordt ondernomen. In dit kader zullen gerichte projecten worden geïnitieerd voor de volgende thema's:

- participatie van het Flevolandse agro-complex in het Food Valley-project van Landsdeel Oost;
- impuls glastuinbouw Ens: revitalisering en verbetering infrastructuur;

3. Ruimtelijke ontwikkeling

X 1.000 euro

onderwerp	2005	2006	2007	Totaal
1 Voorbeeldproject Ontwikkelingsplanologie	55	100	50	205
2 Ontwikkeling IJmeer-Markermeer	30	270	210	510
3 Studie Regionale IJmeerverbinding			200	200
4 Middengebied		155		155
5 Almere	60	60		120
6 Luchthaven Lelystad	30		130	160
7 Grondbeleid	50	50	50	150
Tabel 1 : wensen pijler ruimtelijke ontwikkeling				1.500

3.1. Voorbeeldproject Ontwikkelingsplanologie

A. Wat willen we bereiken

Het gebied krijgt door het uitdijen van de invloedssfeer van de Randstad, en de verbeterde verbindingen als gevolg van hanzelijn en N23, ontwikkelingskansen voor wonen, werken en recreatie. Doel is deze kansen zo goed mogelijk en in onderlinge samenhang te benutten op basis van een gebiedsgericht ontwikkelingsplan, dat ondersteund wordt door gebiedspartners. Met deze partners worden afspraken gemaakt over de realisatie van de doelen.

B. Wat gaan we daarvoor doen

Tot medio dit jaar is een projectleider (dhr. P. de Gouw van bureau Habiform) aangeworven om tot komen tot idee- en draagvlakverkenning voor het voorbeeld project ontwikkelingsplanologie, de as Lelystad – Zwolle. Voor het vervolg van project zal gekomen moeten worden tot scenario-achtige uitwerking van de idee-varianten, zal dit besproken moeten worden met de omgeving hetgeen moet resulteren in een ontwikkelingsvisie voor het gebied en vervolgens een uitvoeringsprogramma. Op basis van a de ontwikkelingsvisie worden afspraken gemaakt met partners over de uitvoering: een uitvoeringsprogramma. e.e.a in overeenstemming met afspraken die hierover met VROM zijn gemaakt in kader Nota Ruimte. De fase waarin het project zich bevindt maakt het niet mogelijk concretere uitspraken te doen, dat zou ook strijdig zijn met het principe van ontwikkelingsplanologie. Pas als de visie en het uitvoeringsprogramma er ligt komt de vraag om echte middelen boven tafel. Geld voor uitvoering! Het project heeft relaties met de aanleg van de Hanzelijn, de realisatie van de N23, de agrarische kennisas en de stedelijke netwerkontwikkeling Lelystad – Dronten- Kampen – Zwolle.

3.2 'Ontwikkeling IJmeer-Markermeer

A. Wat willen we bereiken

Circa 40% van Flevoland is Vogelrichtlijngebied. De daarbij behorende natuurbehoudsdoelstelling staat op gespannen voet met onze wensen, zoals waterfrontontwikkeling bij Almere en Lelystad, een IJmeerverbinding en voortgaande ontwikkeling van de toeristisch-recreatieve sector. De verdere ontwikkeling van onze provincie kan alleen gestalte krijgen als daar een zodanig royale investering in de natuur tegenover staat, dat boven elke twijfel verheven is dat de natuur er bij realisatie van onze andere wensen per saldo minimaal niet op achteruit gaat. We kunnen dan denken aan toevoeging van nieuwe hectares natuur (zoals de robuuste ecologische verbinding Oostvaardersplassen-Wolderwijd), maar te denken valt met name ook aan buitendijkse investeringen in de kwaliteit van de natuur. Combinaties met de Kaderrichtlijn Water zijn denkbaar: nieuwe natuur die ook de waterkwaliteit verbetert. Ook wordt geprobeerd werk met werk te maken (zandwinning, baggerspecieberging etc.).

B. Wat gaan we daarvoor doen

De exacte locatie(s), omvang, natuurdoeltypen en financiering moeten de komende tijd worden geconcretiseerd. Het eindresultaat moet:

- 1) de problematiek van de Vogel- en Habitatrichtlijn oplossen en
- 2) bijdragen aan de kwaliteit van het leef- en recreatiemilieu in Flevoland.

Op verzoek van onze gebiedspartners neemt de provincie Flevoland bij de concretisering een regierol op zich. De samen met partners uit te werken visie moet voortdurend worden getoetst op juridische, financiële en ecologische aspecten. Hieraan zijn kosten verbonden.

De stroom jurisprudentie over de Vogel- en Habitatrictlijn (VHR) van de afgelopen maanden maakt duidelijk dat deze regelgeving serieuze gevolgen kan hebben, ook in ons gebied, en dat overheden nog moeten leren hoe met deze regelgeving om te gaan. Circa 40% van Flevoland is Vogelrichtlijngebied is. In onze zich snel ontwikkelende provincie is daarmee sprake van een urgent probleem. Onze gebiedspartners hebben in november 2004 aangegeven dat zij bij de oplossing van de VHR-problematiek in het IJsselmeergebied een regierol voor de provincie Flevoland zien.

Voor nadere uitwerking regierol: zie bijlage.

3.3 Studie Regionale IJmeerverbinding

A. Wat willen we bereiken

In het kader van het Programma Noordvleugel worden door het Rijk naar verwachting in 2006 strategische keuzes gemaakt ten aanzien van de groei van Almere en de infrastructurele opgaven die daarbij horen. In dat kader wordt momenteel (door het Rijk i.s.m. de regio) gewerkt aan de planstudie Schiphol – Almere. Parallel daaraan wordt er op basis van de adviezen van de Commissie Duivestein een nieuwe invulling gegeven aan het project Zuiderzeelijn.

Zowel de Planstudie Schiphol-Almere als de Zuiderzeelijn hebben (mede) als doel de verdere groei van Almere tot 300.000 inwoners of meer te accommoderen en de bereikbaarheid aan de zuidzijde van de Amsterdamse regio te verbeteren. De Planstudie Schiphol-Almere gaat specifiek over de wegverbindingen (planhorizon 2020, doorkijk tot 2030). De IJmeerweg wordt hierin als verkeerskundige variant meegenomen. Het project Zuiderzeelijn heeft als insteek nut en noodzaak en financiële haalbaarheid te onderzoeken van een (door marktpartijen) te realiseren en te exploiteren snelle spoorverbinding van de Randstad naar Groningen. Daarbinnen kan ook de OV-bereikbaarheid in de Noordvleugel verbeterd worden doormiddel van toevoeging van aan aantal stations/halteplaatsen. Een IJmeervariant lijkt daar – wat de regionale overheden in de Noordvleugel betreft - het meest op toegesneden.

De uitkomsten van de Planstudie Schiphol-Almere en het Zuiderzeelijnproces zijn naar verwachting sterk bepalend voor de keuze van het Rijk ten aanzien van de mate waarin Almere kan voorzien in de woningbouwbehoefte van de Noordvleugel. Met name het Zuiderzeelijnproces is daarin een onzekere factor. Het hangt uiteindelijk immers sterk van de marktpartijen af of er een aanbod komt met daarin een IJmeerverbinding die ook voldoende voorziet in verbetering van de bereikbaarheid op regionaal niveau tussen Almere en Amsterdam.

In de regio leeft de overtuiging dat een IJmeerverbinding (OV en weg) cruciaal is voor de ontwikkeling van een groot Almere, die voldoende samenhang heeft met de Amsterdamse agglomeratie. Alleen in Almere Pampus kan een stedelijk milieu gecreëerd worden met voldoende hoogstedelijke woningdichtheid en nabijheid tot Amsterdam om via een hoogwaardige OV-verbinding een dubbelstadontwikkeling met Amsterdam mogelijk te maken. Het rijk legt bij de regio de opgave neer om dit nader te onderbouwen, want het rijk is nog niet overtuigd van nut en noodzaak van een IJmeerverbinding.

Met het rijk is dan ook overeengekomen dat de regionale partijen initiatiefnemer en trekker zijn voor een verkenning naar nut en noodzaak van een regionale IJmeerverbinding (OV en weg), waarbij alle partijen (inclusief V&W) commitment verlenen aan de kwantitatieve uitgangspunten en resultaten van de verkenning. Ten aanzien van de beleidsmatige conclusies houdt elke deelnemende partij uiteraard het recht om eigen standpunten in te nemen.

De regionale verkenning dient zowel als gezamenlijk referentiekader voor de beoordeling van eventuele toekomstige voorstellen uit de marktsector ten aanzien van de Zuiderzeelijn, maar dient tegelijk als een regionaal alternatief voor het geval dat het Zuiderzeelijnproject geen (bevredigend en/of tijdig) aanbod oplevert met het oog op de regionale doelstellingen die de Noordvleugel heeft ten aanzien van de IJmeerverbinding.

B. Wat gaan we daarvoor doen

Doel van de regionale verkenning is het uitwerken van de - nu nog globale - ideeën over een IJmeerverbinding en het aantonen van nut en noodzaak van zo'n verbinding. Heel expliciet wordt erin meegenomen dat zo'n verbinding ook een ruimtelijk/stedebouwkundig structurerende werking kan hebben. Daarmee beoogt het uitdrukkelijk meer te zijn dan alleen een verkeerskundige studie naar het oplossen van toekomstige capaciteitsknelpunten, zoals de eerdere Prorailstudie naar de Flevolijn.

Qua tijdshorizon betekent dit ook dat verder gekeken wordt dan 2020, zoals door het rijk in de Planstudie Schiphol-Almere (voor de weg) wordt gehanteerd. Uitgangspunt in de verkenning is dat Almere haar volledige groeiopgave voor de Noordvleugel op het gebied van woningbouw en ruimtelijk economische structuur waar gaat maken, zoals dat eerder is vastgelegd in de Derde Noordvleugelconferentie en het Integraal Ontwikkelingsplan Almere.

Uitgangspunt is dat Almere Pampus niet zonder een rechtstreekse wegverbinding ontwikkeld kan worden. Voor het spoorvervoer is er - afgezien van het Zuiderzeelijnproject - geen proces gaande waarin structurele oplossingen voor het capaciteitsprobleem worden onderzocht, omdat het Rijk er tot dusverre vanuit gaat dat zich tot 2020 nog geen structurele problemen zullen gaan voordoen.

Het studiegebied betreft globaal de oostflank van de Noordvleugel. Daarbinnen wordt ingezoomd op het grondgebied van Amsterdam en Almere en het daar tussen liggend gebied. De relaties met Schiphol en Lelystad worden wel in de studie betrokken, voorzover de IJmeerverbinding daar een functie in kan vervullen.

De regionale studie wordt uitgevoerd conform de richtlijnen in het spelregelkader MIT. Het onderzoek richt zich op het inzichtelijk maken van de:

- directe en indirecte verkeerseffecten gekeken (vervoerwaarde, betrouwbaarheid, effecten op het bestaande netwerk);
- milieueffecten;
- tracés en inpassingsvarianten;
- kosten-baten-analyse, mogelijkheden voor publiek-private samenwerking.

Bij de eerste verkenningsfase (tot december 2005) betreft het voor het grootste deel globale indicaties van genoemde elementen. Er is een document beschikbaar dat kan dienen als startpunt voor een eigen regionale planstudie (MIT beslismoment 2: het opdracht geven tot een planstudie)

In de tweede fase (2006/2007), waarvoor nu middelen worden gevraagd, wordt uitgegaan van een volledige planstudie volgens de Traject/MER-procedure. Dit betekent dat het moet opleveren een planstudierapport dat voldoet aan de eisen die hiervoor volgens het MIT gelden en op basis waarvan een tracébesluit kan worden genomen (in termen van het MIT is dat beslismoment 3).

C. Deelnemers

Aan de studie regionale IJmeerverbinding nemen deel de gemeenten Amsterdam, Almere, de provincies Noord Holland en Flevoland en het Regionaal Orgaan Amsterdam. Samen vormen deze partijen het Platform Bereikbaarheid Noordvleugel. Nauwe betrokkenheid van Rijkswaterstaat/Verkeer en Waterstaat (DGP)/Verkeer en Waterstaat Noordvleugelprogramma is van belang.

Fase 1 loopt van april 2005 tot december 2005 en is gericht om de nodige input te leveren voor de besluitvorming in 2006 over de met de IJmeerverbinding samenhangende projecten van het Noordvleugelprogramma van het rijk (te weten: Planstudie Schiphol-Almere, Zuiderzeelijn en Ontwikkeling Almere). De kosten van fase 1 in 2005 bedragen naar schatting € 395.000,00. Het Regionaal Orgaan Amsterdam (ROA) zal deze kosten dragen.

Fase 2 (2006/2007) gaat uit van een volledige Traject/MER-procedure, bij een positieve beslissing van het rijk over de Opgave Almere in 2006, maar waarbij de regio zal optreden als initiatiefnemer voor de IJmeerverbinding (het gaat immers om een regionale verbinding). Deze fase moet nog nader worden bepaald, eveneens wie als opdrachtgever(s) zal/zullen gaan functioneren. Voor de hand liggende partijen zijn in dit geval het ROA en provincie Flevoland (verantwoordelijk voor dergelijke regionale planstudies) of provincies Noord-Holland en Flevoland (mogelijke weg/infrabeheerders van de IJmeerverbinding).

Uitgegaan wordt in dit voorstel van een procedure van ca. twee jaar. Op basis van vergelijkingen met andere complexe planstudies zoals deze (ruimtelijke inpassing, natuur en milieu, maatschappelijk draagvlak) wordt thans rekening gehouden met kosten van deze fase van € 2 miljoen.

Uitgaande van een verdeling over de vijf deelnemende partijen is dit een bedrag van € 400.000 per deelnemende partij.

Tenslotte:

- indien het rijk medio 2006 niet positief beslist over de Ontwikkeling Almere is fase 2 van de planstudie niet nodig en vervalt deze claim,
- het bedrag van € 400.000 is bestemd voor een periode van circa 4 jaar, waarbij dus ca € 200.000 in de periode 2005-2007 moet worden gefinancierd
- na afronding van fase 2 zou – bij een positief tracébesluit tot aanleg van een regionale IJmeerverbinding – idealiter de volgende fase ingaan van de technische en procedurele voorbereiding van de uitvoering. De financiële claim gaat niet over deze fase (noch over de realisatiefase)

3.4 Project Middengebied

A. Wat willen we bereiken

In het project Middengebied wordt deze maand de eerste fase van het project afgerond. Hierin worden de gezamenlijke opgaven van de diverse overheden vastgelegd. In de tweede fase van het project wordt het commitment gevraagd van de meest betrokken gebiedspartners (publiek, maatschappelijk en privaat) voor een maatregelenprogramma welke voor 2015 een casco voor het Middengebied realiseert waarbinnen de mogelijke toekomstscenario's passen.

B. Wat gaan we daarvoor doen

De kosten in de tweede fase van het project Middengebied bedragen voor de provincie 155.000¹ euro in 2005 (zijnde 50% van de totale projectkosten). De plankosten voor 2006 zijn minimaal gelijk aan die van de tweede fase. De kosten voor de jaren daarna zullen een onderdeel vormen van de project(investerings)kosten.

3.5 Project Almere

A. Wat willen we bereiken

Het college van Gedeputeerde Staten heeft voorgesteld om 100 miljoen voor Almere te reserveren. De gedachte die hier achter zit is dat er niet alleen naar het rijk gekeken mag worden om te komen tot een complete stad maar dat hier nadrukkelijk een rol ligt voor de provincie. Niet alleen in geval van een schaa sprong maar ook in geval van autonome groei. De onderbouwing voor deze 100 miljoen zal de komende maanden moeten plaatsvinden. In de najaarsbegroting zal dan de besluitvorming dienen plaats te vinden of de 100 miljoen daadwerkelijk wordt vrijgemaakt voor Almere en hoe dit in de begroting wordt weergegeven.

B. Wat gaan we daarvoor doen

De eerste fase van het project Almere gaat in op bestuurlijke keuzes voor wat betreft vorm, inhoud en bestuursstijl. Duidelijk is dat dit in grote mate een bestuurlijke vraag is en niet zozeer het herprioriteren van ambtelijke wensen. Om deze reden is aan een adviesbureau opdracht gegeven om GS procesmatig en inhoudelijk te leiden tot een goed onderbouwd en gedragen voorstel. Daarna zal de ambtelijke uitwerking starten en tot een maatregelenprogramma worden gekomen.

3.6 Luchthaven Lelystad

A. Wat willen we bereiken

Ten aanzien van de ontwikkeling van luchthaven Lelystad gelden de volgende doelen:

1. Bevorderen van een zo spoedig mogelijke en voor de regionale economie van Flevoland zo gunstig mogelijke ontwikkeling van luchthaven Lelystad binnen de kaders van de PKB luchtvaartterreinen Maastricht en Lelystad.
2. Vertalen van de PKB luchtvaartterreinen Maastricht en Lelystad naar het Omgevingsplan
3. Het verkrijgen van duidelijkheid over de lange termijn strategie van de Schiphol Group ten aanzien van luchthaven Lelystad.
4. Verkennen van de effecten van een ruimere ontwikkeling van luchthaven Lelystad en het formuleren van provinciaal beleid ten aanzien van een dergelijke ontwikkeling.
5. Inbreng leveren in het decentralisatietraject regionale en kleine luchthavens (RRKL):
  - a. Overeind houden en verdere steun verkrijgen voor ons standpunt dat we geen bevoegdheden voor luchthaven Lelystad overnemen zolang hercentralisatie boven de markt blijft hangen.
  - b. Voor het overige steunen van 'ja, mits' standpunt van IPO (voldoende beleidsruimte, voldoende financiën en instrumenten, goede kennisoverdracht), waarbij de provincie pleit voor gezamenlijk kenniscentrum van provincies en rijk, vliegvolgsysteem voor klein verkeer, hercentralisatie alleen via wetswijziging (in plaats van via AmvB), inbouwen van evaluatie in wet.

De besluitvorming ten aanzien van de ontwikkeling van luchthaven Lelystad bevindt zich in een cruciale fase. Nog voor de zomer 2005 wordt door de directeur van deze luchthaven bij het rijk een aanvraag ingediend voor uitbreiding binnen de grenzen van de PKB luchtvaartterreinen Maastricht en Lelystad (mei 2004) Eind 2006 neemt het rijk een besluit over de verdere groei van Schiphol, waarvan een opvangfunctie voor luchthaven Lelystad onderdeel kan zijn met mogelijke als (lange termijn) resultaat een groei van luchthaven Lelystad die verder gaat dan de grenzen van de PKB. Tegelijkertijd wil het rijk de bevoegdheden voor vergunningverlening en handhaving voor luchthaven Lelystad naar de provincie decentraliseren. Op de vierde Noordvleugelconferentie van 4 februari 2004 zijn afspraken gemaakt over het uitwerken van een scenario van selectieve groei van Schiphol met waar mogelijk uitplaatsing van niet-mainportgebonden verkeer naar luchthaven Lelystad. Flevoland is gevraagd een bijdrage te leveren aan deze uitwerking, waarbij voor het onderdeel 'uitplaatsing naar Lelystad' het trekkerschap aan Flevoland is toebedeeld.

De verdere ontwikkeling van luchthaven Lelystad heeft directe gevolgen voor de ontwikkeling van Lelystad en met name voor het bedrijventerrein Larserpoort en voor de openbaarvervoer- en weginfrastructuur. Daarnaast zijn er effecten op het milieu en de natuur. Eén en ander zal goed onderbouwd in het nieuwe Omgevingsplan verwerkt moeten worden. Voor kennisvergaring en –verspreiding, beïnvloeden van en stellingname ten aanzien van Den Haag,

¹ De kosten in 2005 worden gedekt uit het restant IOP budget.

Noordvleugelpartners en Schiphol Group dient externe expertise ingehuurd te worden, waarvan het zwaartepunt nog voor de vaststelling van het concept-voorontwerp Omgevingsplan (december 2005) ligt, maar ook in de jaren daarna zal adequaat ingespeeld moeten kunnen worden op dan actuele ontwikkelingen rondom luchthaven Lelystad.

B. Wat gaan we daarvoor doen

Op basis van extern onderzoek en gesprekken met deskundigen zal een zo reëel mogelijke inschatting worden gemaakt van de ontwikkeling die voor luchthaven Lelystad verwacht mogen worden. Daarnaast zal verkend worden op welke wijze de provincie het best kan anticiperen op deze ontwikkeling, gegeven de doelstellingen ten aanzien van luchthaven Lelystad en de kaders van het overige provinciale beleid. Voor kennisvergaring en organiseren van het symposium wordt een bedrag gevraagd van € 30.000. De hoofdvraag die beantwoord moet worden is 'Wat zijn de mogelijkheden en kansen van luchthaven Lelystad om als overloop- respectievelijk satellietluchthaven van Schiphol te fungeren en wat zijn de effecten op bereikbaarheid, economie, milieu, leefbaarheid?' Het antwoord op deze vraag is van belang voor de inbreng van de provincie in het proces van vergunningverlening voor de uitbreiding van luchthaven Lelystad en voor onze verdere opstelling richting rijk in het decentralisatietraject regionale en kleine luchthavens. Het voor 2006-2007 gevraagde bedrag van € 130.000 is bedoeld voor het verder invullen van het provinciale beleid ten aanzien van luchthaven Lelystad, waarbij een uitwerking van het Omgevingsplan aan de orde zou kunnen zijn. Daarbij kan gedacht worden aan het uitwerken van ruimtelijke scenario's, maar ook aan het aanvullen van onze kennis op het gebied van externe veiligheid, geluid, effecten op de natuur, etc. Deze kennis zal in een apart document worden samengebracht, mogelijk de vorm van een deelnota bij het Omgevingsplan.

3.7 Grondbeleid als onderdeel ontwikkelingsplanologie

A. Wat willen we bereiken

Grondbeleid is een belangrijk instrument in ontwikkelingsplanologie. De provincie heeft weinig concrete ervaring met grondbeleid in strategische zin. Het betreft dus een te ontwikkelen instrument. Het doel is dat de provincie adquaat is uitgerust om besluiten over grondbeleid te kunnen nemen, zowel in algemene zin (randvoorwaarden, risico's, juridische aspecten) als toegespitst op projectniveau (bepalen welke positie ingenomen wordt, onderhandelen, financiële deelname, beoordelen grondbankconstructies etc).

B. Wat gaan we daarvoor doen

Vergroting van expertise binnen de provinciale organisatie door het inhuren van extern advies. Een en ander centraal aan te sturen vanuit CS, met facilitatie aan projecten/afdelingen.

4. Andere overheid

Onderwerp	2005	2006	2007	Structureel na 2007
Project Klantgerichte Provincie	60.000	30.000	50.000	
Project E-provincie,				
Waarvan: Snelle ontwikkeling Internet	50.000	100.000	100.000	} 216.000
Dorp en Geoloket	76.000	41.000	41.000	
Project E-provincie	120.000	252.000	430.000	
Programmakosten	30.000	15.000	15.000	

Project Lichte Provincie	45.000	45.000	0	
Programmakosten	381.000	483.000	636.000	216.000
Totale programmakosten			1.500.000	

DOELSTELLING EN AANLEIDING

Het actieprogramma Andere Overheid heeft tot doel de dienstverlening van de provincie aan toekomstige plichten te laten voldoen. Gewenst effect daarvan is dat de provincie:

- vraaggerichter, klantgerichter, effectiever en efficiënter te werk gaat
- haar administratieve lastendruk vermindert; eerder minder regels oplegt dan meer
- haar procedures en informatie transparant maakt
- niet alles zelf doet, maar ook samenwerkt met andere overheden, instellingen, bedrijven en burgers.

Deze toekomstige plichten richten zich op een externe oriëntatie die verder reikt dan louter de dienstverlening. De provincie van de toekomst is een 'netwerk'-provincie, die in tal van ketens participeert. In haar functioneren zal haar succes afhankelijk zijn van het adequaat oppakken van haar veranderde rol. Door de horizontalisering van het bestuur wordt de provincie Flevoland medespeler naast regent. In de horizontale en verticale samenwerkingsverbanden spelen niet alleen collega-overheden hun rol, maar ook private partijen.

De provincie wil zich hierop goed voorbereiden.

- Andere Overheid versterkt de volgende 'uitgezette' sporen:
  - een kanteling van regent naar medespeler;
  - een kanteling naar een ontwikkelingsgerichte provincie (nieuwe omgevingsplan; wet RO);
- Andere Overheid richt zich op:
  - een externe oriëntatie die past bij de ontwikkelingsgerichte provincie;
  - een dienstverlenende overheid die wordt ingericht vanuit het gebruikersperspectief.

Dit is alleen mogelijk als politiek, bestuur en organisatie gemeenschappelijk hun schouders onder het programma Andere Overheid 2005 – 2008 zetten. Het ondersteunt de kansen om de provincie meer zichtbaar te maken en te profileren binnen het middenbestuur.

Het toewerken naar een elektronische provincie doet een groot beroep op het gevraagde investeringsbudget door zowel politieke en maatschappelijke ontwikkelingen als wettelijke verplichtingen:

- Digitalisering, met nog deels ongekeerde mogelijkheden, zal de nieuwe regierol van de provincie, vooral de ketensamenwerking en burgerparticipatie, faciliteren.
- In de vraaggerichte dienstverlening speelt Internet een belangrijke rol. Binnen de interbestuurlijke samenwerking zal er een provinciaal overheidsloket voor Flevoland komen. De provincie is dan via het loket van de gemeente en de gemeente via het loket van de provincie toegankelijk. Daardoor zijn Flevolandse overheidsinstellingen eenvoudig en snel te bereiken; de burger of ondernemer kan aanvragen voor meerdere instellingen tegelijkertijd indienen.

Het ontwikkelen en inrichten van digitale dienstverlening is niet vrijblijvend. Een wettelijk kader verplicht overheidsinstanties tot het invoeren van diverse digitale voorzieningen:

- in 2007 moeten 65% van de overheidsdienstverlening elektronisch beschikbaar zijn;
- er komt een uniform Burgers Service Nummer, een Bedrijfsnummer en een elektronische handtekening;
- voor de hele overheid komt er één bedrijvenloket;
- er komen zes basisregistraties waarvan de provincie verplicht gebruik moet maken;
- de WRO verplicht overheden tot digitale uitwisseling van ruimtelijke plannen (DURP). De volgende stap die gezet gaat worden is het mogelijk maken van digitale raadpleging van beleid. Daarvoor is nodig dat beleid en kaarten gecodeerd worden, de zogeheten IMRO-code;
- andere nationale wetten als de Omgevingsvergunning (Wet Algemene Bepalingen Omgevingsrecht) en Europese wet- en regelgeving (als het AERHUS-verdrag) appelleren aan digitale ondersteuning.
- het voldoen aan deze wettelijke opgaven maakt een heroriëntatie op de klantgerichtheid van de provincie onvermijdelijk; het project de Klantgerichte Provincie voorziet in een meerjarig programma dat effectieve aansturing van de provincie op het punt van externe oriëntatie mogelijk maakt.

A. Wat willen we bereiken

De provincie wil in de periode 2005 tot 2008 met een eigen ambitieniveau haar dienstverlening verder vormgeven en verbeteren. Bepalend daarbij is wat de provincie wil (ambities), kan (interne consequenties) en moet (wettelijke verplichtingen vanuit het Rijk).

Streefbeeld 2008

- De provincie speelt adequaat in op maatschappelijke ontwikkelingen door een vanzelfsprekende externe oriëntatie.
- De provincie Flevoland heeft een versterkte zichtbaarheid doordat zij niet alleen via de eigen internetsite, maar ook via die van andere overheden toegankelijk is.
- Een provincie die bestuurlijke en ambtelijke schotten doorbreekt om doelstellingen daadwerkelijk te kunnen halen: een ketengerichte en effectieve provincie dus.
- Snelle dienstverlening, waarbij kwaliteit nog steeds voorop staat; door te voldoen aan eigentijdse, algemene normen en standaarden voor (overheids) dienstverlening. Reductie van administratieve lasten (door o.a. hergebruik van gegevens). Klantgerichte dienstverlening doordat niet langer het aanbod maar het gebruikersperspectief centraal staat.
- De provincie beschikt over uniforme, voor de klant goed herkenbare loketfuncties (zowel fysiek als virtueel) van waaruit de levering van provinciale producten en diensten plaats heeft.
- Een provincie die door permanente monitoring en verbetering van de kwaliteit en klantgerichtheid een doelmatige, slagvaardige en transparante dienstverlening biedt.
- Het kwaliteitshandvest en de servicenormen geven de klant houvast in wat hij van de provincie mag verwachten als het gaat om de afhandeling van zijn verzoek, aanvraag of klacht.

B. Wat gaan we daarvoor doen

Andere Overheid gaat in essentie over de dienstverlening aan en de betrokkenheid van de samenleving in de uitvoering van overheidstaken. Dit maakt de inhoudelijke beleidsafdelingen tot de belangrijke dragers (en uitvoerders) van de ambitie op het terrein van Andere Overheid. Zij zijn verantwoordelijk voor de primaire dienstverlening ten behoeve van de samenleving. Ook onderhouden zij de meeste relaties met externe partijen of klanten.

Vanwege dit primaat is het afdelingsmanagement, in het kader van de lopende voorbereiding van het meerjarenperspectief 2006 - 2009, gevraagd aan te geven hoe Andere Overheid hen kan ondersteunend bij de realisatie van politiek-bestuurlijke speerpunten en ambities.

Door GS is het uitvoeringsprogramma Andere Overheid 2005 – 2008 vastgesteld. Belangrijke pijlers in dit programma zijn het project de Klantgerichte Provincie (gericht op het verbeteren van de klantgerichtheid en de externe oriëntatie) en het project de Elektronische Provincie (gericht op het vernieuwen van de dienstverlening). Van een andere orde, maar niet minder belangrijk, is het project de Lichte Provincie wat zich bezig houdt met het beperken van de door de provincie veroorzaakte administratieve en toezichtlasten.

De drie projecten starten in 2005 min of meer gelijk met een onderzoek naar de stand van zaken en externe wensen op het terrein van respectievelijk de reguliere dienstverlening (c.q. klantgerichtheid), de elektronische dienstverlening en de administratieve lasten.

Hierna wordt voor ieder jaar afzonderlijk beschreven welke activiteiten in het kader van Andere Overheid plaats vinden.

2005

Om de hiervoor genoemde redenen is het verbeteren van de kwaliteit van de dienstverlening en de externe oriëntatie is een belangrijke doelstelling van de provincie Flevoland.

In het project De Klantgerichte Provincie, dat voortbouwt op wat al bereikt is en in zal spelen op actuele thema's, geeft de provincie handen en voeten aan deze doelstelling door het opstellen van:

- een programma voor de periode 2005 – 2008 dat sturing geeft aan de ontwikkeling van de externe oriëntatie van de (afzonderlijke delen van de) provincie
- een handvest dat, op basis van kwaliteitscriteria en meetbare normen, richting geeft aan de klantgerichtheid van de provincie.

Onderdeel van het project zijn klanttevredenheidsonderzoeken welke in 2005 voor het eerst op een beperkt aantal gebieden worden gedaan.

Op basis van de resultaten van het meerjarenperspectief 2006 – 2009 zal aansluiting gezocht worden bij de lopende en toekomstige speerpunten.

In andere provincies worden er substantiële bedragen (miljoenen) geïnvesteerd in Elektronische Overheid. Omdat Flevoland – als kleine provincie – minder draagkracht heeft, is Flevoland genoodzaakt scherp te kijken naar ‘nut en noodzaak’ van het digitaliseren van producten en diensten. Daarom zal als eerste stap naar volledige (elektronische) dienstverlening binnen het project de Elektronische Provincie, een verkennend onderzoek plaatsvinden. De uitkomsten van dit onderzoek zijn bepalend voor de specifieke invulling van het ambitieniveau en de daarmee samenhangende randvoorwaarden en kosten voor de invoering van elektronische dienstverlening in de komende jaren. Pas op grond hiervan zal een concrete fasering en financiële planning mogelijk zijn.

Aspecten die in het onderzoek aan bod komen zijn:

- de maatschappelijke en politiek/bestuurlijke wenselijkheid/noodzaak van elektronische dienstverlening
- de reikwijdte van eventuele elektronische dienstverlening (bijvoorbeeld passief/actief ontsluiten; al of niet gehele transacties)
- de draagkracht van de organisatie; de gevolgen voor de interne procesvoering
- wat moet wanneer gerealiseerd zijn in verband met de wettelijke verplichtingen en eisen die de omgeving aan ons zal stellen.

In het kader van het project de Lichte Provincie vindt een onderzoek plaats naar de reductie van regelgeving. Het onderzoek is er op gericht regelgeving overzichtelijk en duidelijk te houden door:

- het schrappen van gedateerde regelgeving
- het afstemmen van onderwerp- of objectgerelateerde regelgeving met overig bevoegd gezag
- het integreren en standaardiseren van regelgeving.

2006

Op basis van het programma dat voortvloeit uit het project klantgerichte provincie gaan de betrokken afdelingen concrete verbetertrajecten in gang zetten. Een aantal van deze afdelingen zal in dat kader het in 2005 geïnitieerde klanttevredenheidsonderzoek gaan uitvoeren. We starten met het opstellen van een kwaliteitshandvest en servicenormen.

Op het gebied van elektronische dienstverlening wil de provincie in 2006 voldoen aan de minimumeisen van overheidsdienstverlening in het digitale tijdperk. Een aantal van de volgende voorzieningen zullen aanwezig zijn:

- Klanten van de provincie kunnen met behulp van de producten- en dienstencatalogus, snel en eenvoudig, het aanbod van producten en diensten achterhalen;
- Formulieren voor het aanvragen van producten en diensten zijn te downloaden;
- Er is een digitaal loket voor vragen, klachten en meldingen.

In aansluiting op de PS-motie pakt de afdeling Milieubeheer de integrale vergunningverlening op; deze vergunningverlening wordt digitaal ondersteund. De ontwikkeling van het Bedrijvenloket zal in samenwerking met de Kamer van Koophandel gebeuren. Op basis van het in 2005 gehouden haalbaarheidsonderzoek wordt bepaald:

- hoe integraal het subsidieloket vorm krijgt;
- de digitalisering van de overige elektronische dienstverlening.

De reductie regeldruk hangt af van de uitkomsten van het onderzoek.

2007

Het project klantgerichte provincie zal in 2007 een borging moeten krijgen in de P&C-cyclus. Verder wordt een aanvang gemaakt met het handen en voeten geven aan het begrip “ketengericht denken”.

In 2007 speelt de provincie pro-actief in op de eisen die in 2008 worden gesteld aan digitale dienstverlening. In het kader van de ontwikkeling van de digitale loketfuncties zorgt de provincie ervoor dat:

- producten en diensten elektronisch aangevraagd kunnen worden;
- klanten de voortgang van de verwerking van klachten, meldingen en vragen kunnen volgen.

C. WISSELWERKING MET ANDERE PROJECTEN

Het actieprogramma Andere Overheid komt tot stand in nauwe wisselwerking met bestaande voorzieningen en projecten op het gebied van (elektronische) dienstverlening en de projecten waarbij burgerparticipatie, horizontale en verticale samenwerkingsverbanden een prominente rol spelen. In sommige gevallen is dit in randvoorwaardelijk zin, in andere gevallen is sprake van wederzijds profiteren.

Intra- en internet

De Andere Overheid ambities op het gebied van (elektronische) dienstverlening en klantgerichtheid zijn in belangrijke mate richtinggevend voor de toekomstige vormgeving en functionaliteiten van het intranet en Internet.

Risicokaart

Een van de doelstellingen van Andere Overheid is het transparant ontsluiten van overheidsinformatie. De provinciale Risicokaart voor het informeren van inwoners over risico's in de woonomgeving maakt daar deel van uit.

Docu-VIT

Doel van het project Docu-VIT is het realiseren van een aantal organisatiebrede kwaliteitsverbeteringen op het gebied van documentbeheer en werkprocesondersteuning.

De resultaten van dit project zijn van cruciaal belang voor onderdelen van het programma Andere Overheid als de ontsluiting van beleidsinformatie en de ontwikkeling van elektronische transacties en tracking- en tracingsystemen.

MAVIM (procesontwikkeling)

Goede dienstverlening staat of valt met effectieve en transparante bedrijfsprocessen. De loketfunctie stelt bijzondere eisen aan de procesinrichting en procesvoering. Adequate procesbeschrijvingen zijn daarvoor onontbeerlijk. Het project MAVIM voorziet daarin.

Omgevingsplan en ILG

Het programma Andere Overheid heeft relaties met het Omgevingsplan en het ILG waar het gaat om zaken als de vormgeving van ketenregie, rolopvatting, horizontaal en verticaal toezicht, burgerparticipatie, etc.

D. Na 2007:

Wat is nog niet gerealiseerd in 2007:

- Er is nog sprake van eenvoudige termijnbewaking; dat houdt in dat er nog geen transactionele diensten achter de elektronische loketten mogelijk zullen zijn; geen volgbaarheid en traceerbaarheid (tracking and tracing) van bijvoorbeeld een subsidieaanvraag.
- De functionaliteit van het nieuwe Documentair Management Systeem (DMS) zal nog niet optimaal benut gaan worden.
- Geen geavanceerde zoekmogelijkheden voor de buitenwereld.
- Geen wettenbank (decentrale informatievoorziening).

Er moet vanaf 2008 rekening gehouden worden met structurele kosten. Deze zitten met name in hard- en software.

E. Basisregistraties

Ter invulling van het beginsel van eenmalige gegevens verstrekking wordt gewerkt aan een stelsel van zes basisregistraties. Hieronder is de planning ervan weergegeven.

Basisregister	Wetgeving ingediend	Register klaar voor gebruik
Personen (BZK)	Eind 2005	Januari 2007
Bedrijven (EZ)	Medio 2005	Eind 2006
Percelen (VROM)	Januari 2006	Maart 2007
Adressen (VROM)	Juli 2006 (instellingswet) Maart 2007 (aanpassingswet)	Medio 2009
Gebouwen (VROM)	Juli 2006 (instellingswet) Maart 2007 (aanpassingswet)	Medio 2009
Geografie kaart (VROM)	Januari 2006	Maart 2007

Met name aansluiting op de Basisregistraties Personen en Bedrijven zijn voorwaardelijk voor de wettelijk verplichte eenmalige gegevensverstrekking, omdat deze resp. het personenservicenummer en het bedrijvenservicenummer mogelijk maken.

Bijlage 1: Uitwerking regierol provincie Flevoland bij inrichting Markermeer

Uitwerking regierol provincie Flevoland bij inrichting Markermeer1. Waarom een regierol voor Flevoland?

Nu de rijksoverheid de ruimtelijke reservering voor de Markerwaard heeft geschrapt, is het Zuiderzee-project tot een einde gekomen. Maar niet omdat het af is. Het niet realiseren van de Markerwaard leidt er onder meer toe dat Lelystad en Almere het gezicht naar het water keren en een waterfront willen ontwikkelen. Het betekent echter ook dat een heroriëntatie op het Markermeer zelf aan de orde is. Als het grote open water onderdeel was geweest van het ontwerp van de Zuiderzeewerken, dan had het er ongetwijfeld anders uitgezien dan nu. Vooral aan Flevolandse zijde ziet het Markermeer eruit als een open water dat nog wacht op verdere inrichting. Het wordt geen grootschalige inpoldering. Maar wat dan wel? De provincie Flevoland heeft als rechtsopvolger van de Rijksdienst voor de IJsselmeerpolders een natuurlijke regierol om ervoor te zorgen dat er een visie op de toekomst van het Markermeer komt.

Centraal in die integrale ontwerpogave staat de functie als Vogelrichtlijngebied. We hebben de ambitie om in en rond het Markermeer en IJmeer rode en grijze functies (waterfrontontwikkeling en infra-structuur, maar ook recreatieve functies) toe te voegen, maar vanuit het 'nee, tenzij'-regime van de Nota Ruimte kan dat alleen als we voldoende zorg hebben voor groene en blauwe functies. Ook dit is een rol die als vanzelfsprekend bij de provincie wordt gelegd, enerzijds vanwege het bovenlokale karakter, anderzijds omdat juist de provincie een aantal wettelijke taken heeft op het gebied van natuur en water. In de Hoofdlijnennota en het achtergronddocument "Gebiedsplan Grote Wateren" hebben Gedeputeerde Staten van Flevoland het perspectief geschetst: voorinvesteringen in nieuwe natuur moeten ruimte voor nieuwe ontwikkelingen creëren. Op 31 augustus wordt dit perspectief in een bestuurlijke gebiedsdialoog besproken. Dan moet duidelijk worden of onze partners zich in het perspectief kunnen vinden en of zij ermee kunnen instemmen dat de provincie Flevoland bij de verdere uitwerking het voortouw neemt.

Het is de bedoeling dat op 31 augustus naast de Hoofdlijnennota en het Gebiedsplan Grote Wateren ook een voorstel voor het vervolg wordt voorgelegd. De nu voorliggende notitie is een eerste aanzet daartoe, die tevens inzicht biedt in de mogelijk daarmee gemoeide proceskosten.

Drie centrale partijen

In opdracht van de provincie Flevoland heeft het RIZA de vogelwaarden van IJsselmeer, Markermeer en IJmeer in beeld gebracht (eindrapport verschijnt in juli 2005). Hierbij is voor het eerst de kennis van 25 jaar maandelijkse vogeltellingen gestructureerd en geïnterpreteerd. De conclusie van het RIZA is pittig: de staat van instandhouding voor een aantal watervogelsoorten, waarvoor de gebieden als Vogel-richtlijngebied zijn aangewezen, is ongunstig. Het gaat vooral om die vogels die van vis en mosselen leven. De significante afnamen zijn met name veroorzaakt door de verminderde beschikbaarheid van voedsel. Die ongunstige staat van instandhouding is in strijd met de zorgplicht die artikel 6 lid 2 Habitat-richtlijn aan 'de lidstaat' oplegt. Het beleid zal bijgestuurd moeten worden in de richting van een gunstiger staat van instandhouding. Het RIZA doet diverse suggesties voor natuurinvesteringen die de voedselbeschikbaarheid kunnen verbeteren. Deze suggesties komen in hoge mate overeen met de lijn die de provincie Flevoland met de Hoofdlijnennota heeft ingezet. Het Ministerie van LNV heeft in 2000 bij de aanwijzing van de gebieden als Vogelrichtlijngebied nog geen instandhoudingdoelen uitgewerkt. Dat gebeurt op dit moment. Die doelen moeten duidelijk maken hoe het beleid en beheer bijgestuurd moet worden om een gunstiger staat van instandhouding te bereiken. Na vaststelling van de instandhoudingdoelen moet Rijkswaterstaat als waterbeheerder die doelen uitwerken in een beheersplan. Dit is vervolgens het toetsingskader voor de provincie bij de vergunningverlening op grond van de Natuur-beschermingswet (inwerkingtreding vermoedelijk 1 oktober 2005).

Het bovenstaande maakt duidelijk dat er drie centrale partijen zijn die een belangrijke rol spelen bij de toekomst van IJsselmeer, Markermeer, IJmeer en de randmeren: het Ministerie van LNV, Rijkswaterstaat en de provincie(s). Dit wordt door de drie partijen ook onderkend: op ambtelijk niveau is een driehoeks-overleg ontstaan waar ieders activiteiten op elkaar worden afgestemd.

Het is wel goed een onderscheid te maken tussen twee soorten verantwoordelijkheden. Enerzijds heeft 'de lidstaat' de verantwoordelijkheid om te zorgen dat de kwaliteit van de Vogelrichtlijngebieden op peil blijft. Hierop zal de Europese Commissie primair de rijksoverheid aanspreken. Anderzijds zijn er over-heden en marktpartijen die met nieuwe activiteiten (stedenbouw, infrastructuur, windmolens, recreatie, enz.) de natuurkwaliteit nog verder kunnen aantasten. Op deze nieuwe activiteiten is het 'nee, tenzij'-regime van toepassing. De provincie heeft hier een regierol, zowel vanuit de verantwoordelijkheid voor een goede ruimtelijke ordening als vanuit de toetsende rol als vergunningverlener.

Vanuit de sturingsfilosofie van de Nota Ruimte zien we steeds vaker dat regionale overheden een centrale rol krijgen bij de realisatie van natuurinvesteringen en natuurcompensatie. Zo krijgt een Regionaal College voor de Wadden, onder voorzitterschap van een Commissaris van de Koningin, het beheer over het met € 800 mln. gevulde Waddenfonds en krijgt de provincie Zeeland € 300 mln. van België en Nederland om de natuurcompensatie voor de verdieping van de Westerschelde te realiseren. Het past in deze lijn dat een regionale overheid in het IJsselmeergebied (in nauwe samenwerking met waterbeheerder Rijkswaterstaat) de regierol op zich neemt de natuurinvesteringen te realiseren die nodig zijn om de negatieve effecten van nieuwe activiteiten vooraf te compenseren/mitigeren en de staat van instandhouding van de Vogelrichtlijngebieden te verbeteren. Binnen het IJsselmeergebied ligt het vervolgens voor de hand dat de provincie Flevoland die regierol op zich neemt. Flevoland wordt omringd door Vogelrichtlijngebieden en heeft de grootste op het water gerichte ruimtelijke dynamiek.

2. Focus op het Markermeer en IJmeer

Flevoland kent op dit moment 12 afzonderlijke Vogelrichtlijngebieden, waarvan 2 binnendijks (Oostvaardersplassen en Lepelaarplassen) en 10 buitendijks: IJsselmeer, Markermeer, IJmeer, Gooimeer/Eemmeer, Wolderwijd/Nuldernauw, Veluwemeer, Drontermeer, Ketelmeer/Vossemeer, Zwarte Meer en Vollenhovermeer (als onderdeel van de aanwijzing De Wieden). Het opknippen in deelgebieden stelt ons voor problemen. Zo is het klip en klaar dat de negatieve effecten van alle geplande ontwikkelingen in het IJmeer niet in het IJmeer gecompenseerd kunnen worden, hoewel de regelgeving daartoe wel verplicht.

Op dit moment bereidt het Ministerie van LNV een wijziging van de aanwijzingsbesluiten voor, waarbij een samenvoeging van gebieden wordt nagestreefd. Zo worden IJmeer en Markermeer in één aanwijzing samengevoegd en komen de Veluwerandmeren in één aanwijzing terecht. Er ontstaan zo robuustere gebieden waarin meer ruimte is om natuurinvesteringen op de beste plek te situeren. De gebieden waarin cumulatieve effecten van verschillende activiteiten bekeken moeten worden, worden echter ook groter. Almere, Lelystad, Amsterdam en Hoorn komen bijvoorbeeld aan hetzelfde Vogelrichtlijngebied te liggen. Een perspectief voor de toekomst is om het gehele IJsselmeergebied, inclusief enkele binnendijkse gebieden zoals de Oostvaardersplassen en Harderbroek, als één samenhangend wetland te beschouwen en daarvoor ook één gezamenlijke visie en wellicht zelfs één beheerplan te maken. Voor de eerste generatie beheerplannen is dat echter nog een stap te ver.

Na de komende samenvoeging van Vogelrichtlijngebieden hebben wij nog steeds te maken met verschillende gebieden waarvan de staat van instandhouding goed moet zijn en ook bij realisatie van recreatieve en stedelijke ontwikkelingen goed moet blijven. Het interessantste gebied is echter IJmeer/Markermeer (evt. aangevuld met Oostvaardersplassen en Lepelaarplassen), omdat daar sprake is van de grootste ruimtelijke dynamiek. In het IJsselmeer worden – afgezien van windmolenparken – aanmerkelijk minder nieuwe activiteiten ontplooid. In de randmeerzone ontstaan wel diverse plannen die gaandeweg aanleiding kunnen gaan vormen voor een vervolg op het IIVR-project. Deze notitie focust zich echter verder op IJmeer/Markermeer. Dit betekent ook dat we in onze bestuurlijke aandacht een accentverschuiving aanbrengen: in het huidige overleg Flevoland/Friesland/Noord-Holland over IJsselmeer en Markermeer leggen we nu de nadruk op de samenwerking met Noord-Holland.

3. Wat is er tot dusverre gebeurd?

We hebben in onze regio al de nodige ervaring met samenwerking bij de combinatie van nieuwe activiteiten met natuurontwikkeling. Denk aan het IIVR-project waar 19 overheden een convenant hebben ondertekend over de uitvoering van 36 maatregelen die zijn opgenomen in een inrichtingsplan. Rijkswaterstaat coördineert dit project.

In het huidige Omgevingsplan is het Ketelmeer aangewezen als strategisch aandachtsgebied. Onder regie van de provincie Flevoland hebben diverse overheden en belangenorganisaties een gezamenlijke visie ontwikkeld op recreatieve en natuurinvesteringen. Het RIZA heeft de cumulatieve effecten van de in de Ontwikkelingsvisie Ketelmeer opgenomen activiteiten beoordeeld en heeft suggesties gedaan voor mitigerende natuurinvesteringen.

Het IJmeer kent een lange geschiedenis van samenwerking. In de Vierde Nota Ruimtelijke ordening werd het IJmeer aangewezen als ROM-gebied, waarbij een integrale ontwikkeling van ruimtelijke en milieukwaliteit werd nagestreefd. In 2004 hebben, op initiatief van de Vereniging Natuurmonumenten, zes partijen (Natuurmonumenten, Staatsbosbeheer, ANWB, RDIJ, Amsterdam en Almere) samen de Verkenning IJmeer opgesteld. Deze verkenning leidde tot de in een intentieverklaring neergelegde gezamenlijke ambitie om het IJmeer te ontwikkelen tot het 'Waterpark van de Noordvleugel'. De verkenning wordt momenteel uitgewerkt tot een visie. De provincies Noord-Holland en Flevoland zijn tot het project toegetreden en de plaats van RDIJ is overgenomen door het Ministerie van V&W, die deelneemt namens alle betrokken ministeries. De afgelopen maanden zijn diverse onafhankelijke deskundigen op het gebied van ecologie, waterkwaliteit,

recreatie, landschap, infrastructuur, ruimtelijke ordening en Europees recht geïnterviewd. Daarnaast wordt door bureaus als Alterra en RIZA onderzoek gedaan naar onder meer slibstromen en mogelijkheden om de waterkwaliteit te verbeteren. Hoewel de focus in het project ligt op het IJmeer, wordt gaandeweg duidelijker dat de oplossing van de huidige slechte toestand van het IJmeer en de natuurcompensatie voor verstedelijkingswensen in het IJmeer vooral in het Markermeer gezocht moeten worden en dus buiten het grondgebied van de drijvende krachten achter het project, de gemeenten Amsterdam en Almere. De inhoud van de Hoofdlijnennota van Gedeputeerde Staten van Flevoland is dan ook met enthousiasme begroet (hoewel Natuurmonumenten zich tegen de meeste buitendijkse ontwikkelingen lijkt te keren). Het besef groeit dat bij natuurcompensatie niet alleen de plannen van Almere en Amsterdam moeten worden betrokken, maar ook plannen van andere gemeenten en marktpartijen. Er is een bovenlokale verantwoordelijkheid om een totaalvisie voor het hele gebied te maken. Er ontstaat langzamerhand een natuurlijke werkverdeling binnen de Visie IJmeer, waarbij Amsterdam en Almere de ambitie van het 'Waterpark van de Noordvleugel' uitwerken en de provincies, het rijk en de natuurorganisaties de oplossing van ecologische en waterkwaliteitsproblemen uitwerken.

De kosten van de gezamenlijke studie in het kader van de Visie IJmeer worden over de acht deelnemende partijen verdeeld. Een belangrijk deel van de kosten wordt echter door Almere en Amsterdam gedragen, omdat ze op hun project 'Atelier IJmeer' worden geboekt. Daarnaast wordt bij een groot aantal onderzoeksopdrachten aan RIZA en Alterra aangehaakt bij reeds lopende opdrachten van LNV en Rijkswaterstaat, waardoor de onderzoekskosten niet bij de Visie IJmeer in rekening worden gebracht. Vanuit financiële optiek een extra reden voor goede samenwerking met LNV en RDJ.

Wouter van Dieren heeft zijn idee van 'Wetlands in het IJsselmeer' nieuw leven ingeblazen. In een stichting hebben zijn adviesbureau IMSA, GeoDelft en Ecorys (een economisch adviesbureau) de handen ineen geslagen. Hun onderzoekshypothese is: "Aanleg van tientallen wetlands leidt tot kansen voor ruimte, natuur en economie in een waterrijke noordelijke Randstad." In een projectplan is een project bestaande uit vier fasen uitgewerkt: haalbaarheidsstudie, uitwerking van alternatieven, plankeuze/ opstellen actieprogramma en communicatie/besluitvorming. Inmiddels is voor fase 1 en 2 subsidie toegekend vanuit de Uitvoeringsregeling Bsik van het Ministerie van EZ (een uit ICES-Kis voortkomende subsidieregeling gericht op investeringen in de kennisinfrastructuur). De totale onderzoekskosten worden geraamd op € 2,5 mln. Naast de Bsik-subsidie (40%) wordt naar 'sponsoring' gezocht via de Stichting Vrienden van Wetlands in het IJsselmeer. Als sponsoren treden reeds partijen als Boskalis, Van Oord en Rabobank op. Ook Noord-Holland en Flevoland worden momenteel gepolst voor sponsoring en bestuurlijke deelname in een stuurgroep, waarvan Wim Meijer beoogd voorzitter is. Daartoe is nog niet besloten. Onze ambtelijke gesprekken met IMSA zijn er vooral op gericht te verkennen hoe de stichting behulpzaam kan zijn bij het realiseren van onze visie, in plaats van andersom. Maar dat de stichting aan het werk gaat en een rol gaat spelen in de visievorming op het IJsselmeergebied, is wel duidelijk.

Tenslotte, met Noord-Holland en Friesland is in 2004 een kadernota voor IJsselmeer en Markermeer opgesteld. Geconcludeerd is dat de tijd nog niet rijp is om de volgende stap te zetten naar een (nieuw) interprovinciaal streekplan ISMIJ. Wel is een actieprogramma vastgesteld, dat onder meer voorziet in gezamenlijke effectstudies naar windmolenparken en uitbreiding van recreatievaart in het jaar 2005.

4. Betrokken partijen

In het gebied hebben we met diverse overheden te maken. Op rijksniveau spelen vooral de Ministeries van LNV en V&W een rol, met op regionaal niveau hun directies LNV West en Rijkswaterstaat IJsselmeergebied. Het Ministerie van V&W heeft nog een bijzondere rol als trekker van het Programma Noordvleugel. Daarnaast is het Ministerie van VROM van belang vanwege de relatie met de Nota Ruimte. Zo staat in deze nota dat het rijk naar maatwerkafspraken streeft als Almere en Lelystad buitendijks willen bouwen. VROM zal daarbij aanspreekpunt zijn. De Minister van V&W heeft het voornemen een Beleidsregel buitendijkse ontwikkelingen te maken. Daar lijkt echter weinig voortgang in te zitten. Uit de Bsik-subsidie aan het Wetlands-project blijkt dat ook het Ministerie van EZ een rol speelt, vooral via de uitvoeringsorganisatie SenterNovem.

Het IJmeer en Markermeer behoren tot het grondgebied van de provincies Noord-Holland en Flevoland. De provinciegrens ligt dicht tegen de Noord-Hollandse kust aan. Denk aan de aanleg van het naviduct bij Enkhuizen: Flevoland en Lelystad waren de vergunningverlenende instanties. Als gemeenten als Enkhuizen en Edam-Volendam buitendijkse plannen zouden hebben, dan zou de provinciegrens (en een eventuele correctie daarvan) aan de orde kunnen zijn. Dergelijke plannen zijn ons echter niet bekend.

Aan IJmeer en Markermeer liggen 13 gemeenten: Lelystad, Almere, Muiden, Diemen, Amsterdam, Waterland, Edam-Volendam, Zeevang, Wester-Koggenland, Hoorn, Venhuizen, Stedebroec en Enkhuizen. De gemeentegrens van Urk raakt de noordzijde van de Houtribdijk. Er zijn ook samenwerkingsverbanden, zoals ROA en ISW (Waterland). Noord-Holland kent een recreatieschap.

Naast de overheden is er een groot aantal maatschappelijke organisaties waarmee rekening moet worden gehouden. In de eerste plaats zijn dat de natuurbeherende organisaties, in of grenzend aan Markermeer en IJmeer: Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten, Flevolandschap en Landschap Noord-Holland. De Vereniging Behoud IJsselmeer is in januari 2005 gewijzigd in Stichting Verantwoord Beheer IJsselmeergebied (nog steeds VBIJ), een samenwerkingsverband van Flevolandschap, It Fryske Gea, Landschap Noord-Holland, de IJsselmeervereniging en de Waddenvereniging. De Stichting Water-recreatie voert het secretariaat van de IJ8, waarin HISWA, ANWB, Koninklijk Nederlands Watersport Verbond (KNWV), Natuurmonumenten, RECRON, de Vereniging voor Beroepschartervaart (BBZ), de Nederlandse Vereniging van Sportvisserfederaties (NVVS) en De Landschappen hun gezamenlijke visie op het IJsselmeergebied bepalen. De Stichting Vrienden van de Markerwaard laat met enige regelmaat van zich horen, zoals het initiatief voor een studiemiddag over de grote wateren op 8 juni 2005.

Daarnaast zijn marktpartijen van belang. Wouter van Dieren weet zich in zijn Wetlands gezelschap omringd door banken en bedrijven als Boskalis en Van Oord. Het adviesbureau Stroming ondersteunt de zandwinbedrijven Dekker en Niba bij een voorgenomen grootschalig zandwinproject in IJsselmeer en/of Markermeer. Het adviesbureau Grontmij heeft zich al bij ons gemeld met de vraag hoe de markt een rol kan spelen bij de verwezenlijking van onze plannen. Met name het perspectief van een combinatie van grootschalige zandwinning, baggerspecieberging en vastgoedontwikkeling wekt interesse.

Last but not least: Brussel. De EU richt zich vooral op de realisatie van een samenhangend Europees netwerk van natuurgebieden: Natura 2000. Diverse deskundigen geven aan dat wij Brussel niet op onze weg zullen vinden als we gemotiveerd kunnen aantonen dat we per saldo goede dingen doen voor het IJsselmeergebied als belangrijke natte ecologische schakel in het Natura 2000-netwerk. Wel zullen we de Europese Commissie een (niet bindend) advies moeten vragen. Dezelfde deskundigen wijzen ons erop dat het risico bij onze onderneming van stedelijke ontwikkeling en natuurcompensatie vooral zit in de aanwijzingsbesluiten en instandhoudingsdoelen van het Ministerie van LNV: kunnen we wel voldoen aan de juridische uitwerking die binnen Nederland aan de Vogel- en Habitatrichtlijn gegeven wordt? Daarbij wordt vooral gewezen op het belang van een juridisch harde vorm waarin afspraken worden gegoten. Bij rechterlijke toetsing moet onomstotelijk vaststaan dat bij realisatie van een project vooraf de afgesproken natuurcompensatie plaatsvindt. De 2^e fase van IJburg is op dit aspect onderuit gegaan. Of die juridische vorm een overeenkomst (zie IIVR), een provinciaal bestemmingsplan (onder de nieuwe Wro), een PKB of een Planwet moet worden, zal onderwerp van studie zijn.

5. Stappenplan naar uitvoering

De in de Hoofdlijnennota gepresenteerde filosofie is eenvoudig en valt uiteen in de volgende stappen:

1. We inventariseren welke activiteiten de komende jaren in Markermeer/IJmeer op stapel staan;
2. We brengen met de beste wetenschappelijke kennis in beeld wat het cumulatieve negatieve effect van deze activiteiten kan zijn;
3. We ontwerpen een zodanig ruime investering in nieuwe natuur (vooral kwalitatief, maar ook kwantitatief), dat de positieve effecten ruimschoots opwegen tegen de negatieve effecten. Natuurdoeltypen en locaties moeten in beeld worden gebracht en afgewogen;
4. Deze natuurinvestering voegen we bij de investeringen die 'de lidstaat' moet plegen om een gunstige staat van instandhouding van Markermeer en IJmeer te bereiken. Hierbij spelen ook de komende verplichtingen van de Kaderrichtlijn Water een rol (denk aan het verminderen van de hoeveelheid zwevend slib);
5. Dit hele pakket van plussen en minnen leggen we in een parapluplan in juridisch harde vorm vast;
6. We brengen in beeld hoe bij deze natuurinvestering het best werk-met-werk gemaakt kan worden (zandwinning, baggerspecieberging);
7. Natuurcompensatie moet vooraf plaatsvinden en dus wordt al spoedig een start gemaakt met natuurinvesteringen. Een denkbare vorm is een Natuurcompensatiefonds, dat beheerd wordt door een speciaal daarvoor opgerichte rechtspersoon;
8. Vervolgens zal iedere activiteit nog steeds afzonderlijk getoetst en vergund moeten worden, waarbij altijd vragen naar nut en noodzaak aan de orde kunnen komen (moet het wel op deze wijze en op deze plek?), maar de lastige bewijslast van 'significante effecten' en 'cumulatieve effecten' is via het parapluplan opgelost.

In de bijlage bij deze notitie wordt dieper ingegaan op de bovenstaande acht stappen. Daar wordt toegelicht dat een eerste zeer globale raming van de uitwerking van deze planvoorbereidende stappen in de periode 2005-2007 in totaal ongeveer € 2,0 mln. zal kosten (exclusief de kosten van het 'wetlands'-project). Bij een belangrijk deel van de proceskosten kan worden gedacht aan een driedeling:

1/3 Flevoland, 1/3 Noord-Holland en 1/3 rijksoverheden (en evt. andere partijen). Met ambtelijke kosten en evt. secretariële ondersteuning is nog geen rekening gehouden. Ook is geen rekening gehouden met de afzonderlijk te rammen kosten in het kader van het project IJmeerverbinding. Voor de provincie Flevoland levert dit het volgende plaatje op:

			Bijdrage Flevoland in euro's
	Jaar 2005:	Deel:	Nog af te dekken 30.000
Stap 1 + 2	Ecologisch onderzoek RIZA	1/1	25.000 (reeds afgedekt)
Stap 1 + 2	Twee windmolenonderzoeken met NH	1/2	50.000 (reeds beschikbaar gesteld)
Stap 1 + 2	Recreatievaartonderzoek met NH en Fr	1/3	30.000
Stap 1 t/m 4	Atelier IJmeer	1/8	20.000 (reeds afgedekt)
	Jaar 2006:		270.000
Stap 3 + 4	Cumulatieve effecten	1/3	70.000
Stap 3 + 4	Atelier ontwerpogave Markermeer	1/3	130.000
Stap 1 t/m 4	Atelier IJmeer	1/8	20.000
Stap 8	Voorinvesteringen in natuur	1/1	50.000
	Jaar 2007:		210.000
Stap 1 t/m 4	Atelier ontwerpogave Markermeer	1/3	70.000
Stap 5	Juridische aspecten	1/3	20.000
Stap 6 + 7	Marktpartijen en uitvoeringsorganisatie	1/3	70.000
Stap 8	Voorinvesteringen in natuur	1/1	50.000
	Totale kosten Flevoland 2005-2007		510.000

De planning maakt duidelijk dat de visievorming en de voorbereiding van de uitvoering grotendeels in de huidige collegeperiode zit en dat de finale besluitvorming en de realisatie in de volgende collegeperiode vallen.

In de discussie over de pijlers kan worden overwogen de genoemde bedragen voor voorinvesteringen in natuur op dit moment nog niet ter beschikking te stellen, maar daarover pas een besluit te nemen op het moment dat zich concrete projecten voor voorinvesteringen aandienen. (Dit zou zich bv. bij de oplossing voor De Vaart IV/VI kunnen voordoen.) Ten opzichte van een eerdere versie van deze notitie zijn tevens bedragen voor 'onvoorzien' geschrapt. Binnen de pijlers zou dan een bedrag van € 410.000, naast de reeds op 26 juli 2005 binnen de pijler beschikbaar gestelde € 50.000 voor het project Markermeer aan de orde zijn. In totaal dus € 460.000.

6. Interne en externe organisatie

In de Hoofdlijnennota hebben Gedeputeerde Staten van Flevoland de ambitie neergelegd. Deze ambitie is nader uitgewerkt in het achterliggende gebiedsdocument Grote Wateren. Beide documenten zullen, met een voorstel voor het vervolg, op 31 augustus 2005 worden besproken in een bestuurlijke gebiedsdialog. Die bijeenkomst is voor de vervolgstappen cruciaal: herkennen onze partners het door ons geschetste perspectief (met alle inhoudelijke kanttekeningen die erbij te plaatsen zijn), zien zij een regierol voor de provincie Flevoland weggelegd en welke rol zien zij voor zichzelf?

Het ligt voor de hand dat vervolgens een projectorganisatie in het leven wordt geroepen, met een bestuurlijke stuurgroep waarin in ieder geval de provincies Flevoland (voorzitter) en Noord-Holland, Rijkswaterstaat en het Ministerie van LNV deelnemen. Op ambtelijk niveau kan worden gedacht aan een projectgroep en daaronder per onderscheiden stap werkgroepen, waarin de diverse overheden en belangenorganisaties een plek krijgen.

Het project IJmeer/Markermeer is één van de zeven speerpuntprojecten uit de Hoofdlijnennota. Uitgangspunt is dat het programmamanagement door de provincie Flevoland zelf wordt gedaan. Als bestuurlijk opdrachtgever wordt gedacht aan gedeputeerde A.L. Greiner (tevens voorzitter stuurgroep). Ambtelijk opdrachtgever is de directeur planvorming, dhr. R. Hartogh Heijs van de Lier (voorzitter projectgroep). Vooral in de bestuurlijke voorfase wordt tevens een beroep gedaan op de algemeen directeur, dhr. Tj. Van der Wal, die tevens Flevoland zou kunnen vertegenwoordigen in de stuurgroep van het project Wetlands in het IJsselmeer. Voor de aantakking aan het Omgevingsplan fungeert dhr. E. van der Knijff als programmamanager. Dhr. H. Koning van de afdeling ROV is projectleider.

Bijlage: uitwerking van de 8 stappen.

Hieronder worden de acht stappen globaal uitgewerkt en wordt een eerste zeer ruwe kostenraming gegeven. In totaal gaat het om een bijdrage van de provincie Flevoland van ca. € 600.000 in de huidige collegeperiode, als bijdrage in totale proceskosten in het gebied van ca. € 2,0 mln. Naast reeds gepland onderzoek in 2005 (samen met Friesland en Noord-Holland) gaat het om deelname in de Visie IJmeer (bijdrage Flevoland 1/8 van de kosten) en om de proceskosten op weg naar een integraal ontwerp voor het Markermeer inclusief een ontwerp van de natuurinvestering (bijdrage Flevoland 1/3 van de kosten). Met evt. participatiekosten van het project 'Wetlands in het IJsselmeer' is nog geen rekening gehouden. Met deze proceskosten moeten in beginsel investeringen van enkele miljarden euro's (stedenbouw, infrastructuur) in het gebied mogelijk gemaakt en worden investeringen in natuur voorbereid van enkele honderden miljoenen euro's (in combinatie met zandwinning en speciebergings).

Stap 1 en 2: inventariseren en effectbeschrijving van activiteiten

Helaas is onze kennis van de ecologie, van significante en cumulatieve effecten en van natuurcompensatie nog maar heel beperkt. Via onze opdracht aan het RIZA is voor het eerst een samenhangend beeld ontstaan van de vogelwaarden in IJsselmeer, Markermeer en IJmeer, van de trends in die waarden en van de menselijke invloed daarop. De kosten van deze opdracht bedragen ca. € 25.000 en zijn in de begroting gedekt.

De kennis van significante en cumulatieve effecten wordt dit jaar bouwsteengewijs opgebouwd. Samen met Noord-Holland doen wij op dit moment onderzoek naar de cumulatieve effecten van de windmolen-parken bij de Noordoostpolder en de Wieringermeerdijk (kosten ca. € 55.000). In de 2^e helft van 2005 zullen we met Noord-Holland nog een 2^e fase van het windmolenonderzoek doen: wat zijn de toekomstige plaatsingsmogelijkheden voor windmolens in het IJsselmeer en Markermeer, uitgaande van landschappelijke en ecologische waarden? (kosten naar verwachting ca. €45.000). Tevens zullen we in de 2^e helft van 2005 samen met Noord-Holland en Friesland een onderzoek doen naar de mogelijke effecten van uitbreiding van de recreatievaart in het IJsselmeergebied en de Waddenzee. Er moet een beeld ontstaan van de noodzaak tot ruimtelijke zoning en sturing (kosten naar verwachting ca. € 80.000). De bijdrage van Flevoland in deze 3 onderzoeken is ca. € 80.000 in het jaar 2005). In de GS-vergadering van 26 juli 2005 is vooruitlopend op de definitieve besluitvorming over de pijlers reeds € 50.000 beschikbaar gesteld.

De kosten voor deelname aan het atelier IJmeer zijn voor Flevoland in 2005 maximaal € 20.000. De begroting voorziet in dit bedrag. Voor 2006 wordt eenzelfde bijdrage voorzien. Dit is 1/8 deel van de totale kosten van de Visie IJmeer.

Met het RIZA-rapport en de 3 bovengenoemde onderzoeken krijgen we in 2005 voldoende gevoel voor de materie om in 2006 de stappen 1 en 2 uit het voorgaande stappenplan te wagen: in beeld brengen welke activiteiten op stapel staan en wat hiervan het cumulatieve effect kan zijn. Deze studie zal zowel elementen van 'worst case' als 'best guess' in zich hebben. De hierna genoemde bedragen hebben op dit moment in ieder geval het laatstgenoemde karakter. Op voorhand wordt ervan uitgegaan dat de provincie Flevoland 1/3 deel van de genoemde bedragen voor haar rekening zal nemen. Het overige 2/3 deel moet worden gevonden bij Noord-Holland, de ministeries, Brussel, belanghebbende gemeenten en mogelijk marktpartijen. En dan bij voorkeur zonder dat de zoektocht naar cofinanciering de voortgang in de weg staat. Er moet gebruik worden gemaakt van de kennis van RIZA en Alterra, die ten dele in lopende trajecten al beschikbaar komt (Visie IJmeer, WINN-project IJsselmeergebied zoekt verdieping, onderzoek naar slibstromen). De studie zal vermoedelijk het hele jaar 2006 in beslag nemen en ca. € 200.000 kosten (Flevoland afgerond € 70.000).

Stap 3 en 4: ontwerpogave Markermeer

Eveneens in 2006/2007 moeten de stappen 3 en 4 uit het stappenplan worden gezet. Voor het Markermeergebied wordt een integrale Houtskoolschets gemaakt. In een atelier zullen alle betrokken organisaties samen moeten nadenken over investeringen in natuur. Het gaat om het op orde brengen van het bestaande systeem (de zorgplicht van 'de lidstaat') en om de royale natuurcompensatie. Dit is een ontwerpogave en een locatiekeuze. Mogelijk kan zowel fysiek als inhoudelijk een relatie worden gelegd met het door de gemeente Lelystad aangekondigde atelier ter actualisatie van het Structuur-model Kust van Lelystad. De ambitie moet worden verbeeld en uitgedragen. De ecologische visie moet worden geconcretiseerd, er moet verder worden nagedacht over de beste mogelijkheden om de slibproblematiek van het Markermeer op te lossen, de landschappelijke visie op natuurontwikkeling moet uitgewerkt worden en de beste plekken voor de natuurontwikkeling moeten in beeld worden gebracht. Het is de moeite waard om na te gaan wat de rol van Rijksbouwmeester Benthem Crouwel, de Rijksadviseur voor het Landschap Dirk Sijmons, het Ruimtelijk Planbureau van Wim Derksen en het Atelier IJmeer kan zijn. Deze denkkraft op

rijksniveau moet - als het even kan - actief benut worden. Afhankelijk van het ambitieniveau waarvan we de ontwerpopgave in een atelier gestalte geven, zullen de kosten variëren tussen de € 400.000 en € 600.000, inclusief communicatie en communicatie-strategie (Flevoland afgerond € 200.000, waarvan 2/3 in 2006 en 1/3 in 2007).

Stap 5: juridisch harde afspraken maken

In 2006/begin 2007 moet duidelijkheid ontstaan over de juridische vorm waarin we onze afspraken gaan gieten (stap 5). Alternatieven moeten in overleg met de ministeries in beeld worden gebracht en extern op juridische haalbaarheid worden getoetst. Er moet overleg plaatsvinden met de gemeenten en marktpartijen en er moet advies worden ingewonnen in Brussel. De kosten worden geschat op € 60.000 (voor Flevoland € 20.000).

Stap 6 en 7: marktpartijen inschakelen en een uitvoeringsorganisatie inrichten

Bij de stappen 6 en 7 komen de marktpartijen steeds nadrukkelijker in beeld (2007). Hier zullen combinaties tussen natuurontwikkeling en vastgoedontwikkeling ontstaan. Marktpartijen proberen op dit moment al commitment van overheden te krijgen, maar het ligt voor de hand dat te zijner tijd wordt gekozen voor het in de markt zetten via een prijsvraag of een Europese aanbesteding. Het moge duidelijk zijn dat de huidige provinciale organisatie nog niet is ingericht om dit soort trajecten goed te equiperen. Kennis van gemeentelijke grondbedrijven en externe kennis zal onontbeerlijk zijn. De kosten van de uitvoering worden door marktpartijen geraamd, maar zullen door de overheden moeten worden getoetst. Hierbij spelen ook juridische en fiscale aspecten een rol. De kosten voor het in de markt zetten van het project en de financiële en organisatorische uitwerking van de natuurcompensatie (bv. de instelling van een Natuurcompensatiefonds en een beherende stichting of een andere rechtspersoon) worden geschat op € 200.000 (voor Flevoland afgerond € 70.000).

Stap 8: realisatie

De laatste stap, stap 8, is de uitvoering. Hier valt de provincie terug in de meer traditionele rollen van kadersteller, toetser en vergunningverlener. In deze uitvoeringsfase hoeft geen rekening te worden gehouden met financiële bijdragen van de provincie Flevoland. Dat neemt niet weg dat aan de in de Hoofdlijnnota genoemde grootschalige natuurontwikkeling van enkele duizenden hectares een kostenplaatje verbonden is van enkele honderden miljoenen euro's. Als we vooralsnog uitgaan 4.000 ha buitendijks(en de 1.000 ha nieuwe natuur in de robuuste ecologische verbinding Oostvaardersplassen – Veluwe en de invulling van de saldobenadering bij bv. de randmeerzone even buiten beschouwing laten), dan moet al snel rekening worden gehouden met een investeringsbedrag van zo'n € 600 mln. Dit bedrag zal echter geheel uit de markt en van de rijksoverheid moeten komen (projectontwikkeling, zandwinning, baggerspeciebergings, combinaties met dijkversterking, bereiken gunstige staat van instandhouding). Hooguit zou een bijdrage in de vorm van een voorfinanciering aan de orde kunnen zijn, als het Natuurcompensatiefonds gevuld moet worden. Dit kan zowel binnendijks als buitendijks aan de orde zijn. Denk aan de problematiek in Almere bij De Vaart IV/VI. Om mee te kunnen helpen aan de oplossing van korte termijn problemen, kan worden overwogen in 2006 en 2007 € 50.000 te reserveren voor voorinvesteringen.